

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

Nr. 5--91.

DZIENNIK URZĘDOWY KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO BRZESKIEGO

MARZEC

1934 R.

TREŚĆ:

Poz.		Str.
19.	XI Tydzień L. O. P. P.	187
20.	Muzeum przemysłu i techniki w Warszawie.	"
21.	Przepisy dotyczące ubiegania się o zasiłki z dodatku do państwowego podatku przemysłowego	189
22.	Przepisy dotyczące rachunkowości, kontroli i zabezpieczenia zapomóg z dod. do państw. pod. przemysł.	191
23.	Organizacja r. szk. 1934/35 w publ. szkołach powszechnych.	193
24.	Wycieczki szkolne do Gdyni	218
25.	Ustalenie terminu zapisów do publ. szkół powszechnych	219
26.	Przestrzeżenie drogi służbowej	"
27.	Ankieta Rady Nauk.	220
	Ruch służbowy	221
	Komunikaty	222

CZĘŚĆ NIEURZĘDOWA.

Realizacja zagadnień gospodarczych w nowych programach — E. Jagusiak	227
Organizacja pracy w klasie I na podstawie nowego programu — M. Kotarbiński — H. S.	236
Tydzień pracy w klasie I szkoły powszechnej w Czernawczycach — W. J.	241
Z wydawnictw	243
czasopism	245
książki nadesłane	246
książki nowonabyte do Centr, Biblij, Ped.	247

Handwritten notes and signatures on the right margin, including 'Kopie' and 'Kopie'.

**CENTRALNA BIBLIOTEKA PEDAGOGICZNA
(Dąbrowskiego 8)
otwarta w godzinach od 16 do 20.**

**KURATOR OKRĘGU SZKOLNEGO BRZESKIEGO
PRZYJMUJE INTERESANTÓW W PONIEDZIAŁKI
I PIĄTKI OD GODZ. 12 DO 14-ej.**

19

M I N I S T E R**Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego**

Dnia 13 marca 1934 r. Nr. I Pol. 524/34.

XI Tydzień L. O. P. P.

Wzorem lat ubiegłych Liga Obrony Powietrznej i Przewodowej organizuje w roku bieżącym „XI tydzień L. O. P. P.” w dniach od 10 do 17 maja włącznie.

W związku z tem, — z uwagi na doniesłe znaczenie państwowe Ligi, zalecam współdziałanie nauczycielstwa i młodzieży szkolnej w akcji „XI Tygodnia L. O. P. P.”

Jednocześnie w szkołach winny odbyć się pogadanki o ważności lotnictwa i obrony przeciwlotniczo-gazowej dla bezpieczeństwa Państwa, jednakże bez uszczerbku dla normalnego toku zajęć.

Minister:

(—) *W. Jędrzejewicz*

20

M I N I S T E R S T W O**Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego**

Dnia 1 marca 1934 r. Nr. III TP-594/34

Muzeum przemysłu i techniki w Warszawie.

Dnia 16 grudnia 1933 r. poświęcono i oddano do użytku publicznego Muzeum Przemysłu i Techniki, mieszczące się w Warszawie w gmachach Fundacji Kierbedziów przy ul. Tamka nr. 1 oraz Muzeum Przemysłu i Rolnictwa przy ul. Krakowskie-Przedmieście nr. 66.

Muzeum w obecnym czasie zawiera następujące działy: górnictwa i hutnictwa, przetwórstwa metali, energetyki, budownictwa, podstaw fizyki, elektrotechniki, włókiennictwa, wytwórczości chemicznej, przetwórstwa produktów rolnych łącznie z cukrownictwem i bezpieczeństwem pracy.

Biorąc pod uwagę dydaktyczny charakter ujęcia przez Muzeum całokształtu wytwórczości polskiej przy jednoczesnym ogólnym zobrazowaniu światowych zdobyczy na polu techniki z uwzględnieniem jej rozwoju historycznego, Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego podaje powyższe do wiadomości z uwagi na to, że zbiory Muzeum mogą obudzić zainteresowania wśród młodzieży szkolnej, kształcącej się zarówno w szkołach zawodowych jak i ogólnokształcących.

Muzeum otwarte jest we wszystkie dni tygodnia od godz. 10 do 14-ej za wyjątkiem jedynie poniedziałków i wtorków. W piatki Muzeum otwarte jest również i od godz. 17 do 20-ej.

Do udzielania zwiedzającym wszelkich potrzebnych wyjaśnień do każdego działu Muzeum przydzielony jest fachowy asystent.

Po uprzednim porozumieniu się z Dyrekcją Muzeum może być ono dostępne do zwiedzania również w innych dniach i godzinach, zaczynając od godziny 8, przyczem w tych godzinach oprowadzaniem wycieczek musieliby być zajęci sami Kucrownicy wycieczek.

Wstęp 50 groszy dla dorosłych i 20 groszy dla uczącej się młodzieży. Na wniosek Kierowników wycieczek szkolnych 10% zwiedzających może korzystać z biletów bezpłatnych. Młodzież wyższych klas szkół powszechnych w drodze wyjątku może korzystać podczas wycieczek ze zniżki 50%. Bilety, wykupione na Krakowskim Przedmieściu nr. 66, służą również do zwiedzenia Muzeum na Tamce nr. 1 i odwrotnie.

Bliższych informacji udziela Dyrekcja Muzeum pod adresem Tamka nr. 1 (tel. 298-84).

Informator o Muzeum w cenie zł. 1.50 do nabycia na miejscu lub do wysłania na żądanie pocztą.

Podsekretarz Stanu

(—) *Kazimierz Pieracki*

MINISTERSTWO

Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

OKÓLNIK NR. 27.

z dnia 2 marca 1934 r. (III D-971/34) .

o przepisach dotyczących ubiegania się o zasiłki z dodatku do państwowego podatku przemysłowego.

Szkoły i kursy zawodowe oraz instytucje i związki wymienione w art. 120 ustawy z dnia 15 lipca 1925 r. o państwowym podatku przemysłowym (Dz. U. R. P. Nr, 79, poz, 550), przy ubieganiu się o zasiłki, powinny przestrzegać następujących przepisów:

1. Podania o zasiłki należy składać do Kuratorjum Okręgu Szkolnego do dnia 20 kwietnia r. b.
2. Do podań należy dołączyć w 2-ach egzemplarzach (jeden dla Kuratorjum Okręgu Szkolnego, drugi dla Ministerstwa):
 - a) plan finansowo-gospodarczy zwyczajny szkoły na następny roczny okres obrachunkowy,
 - b) plan finansowo-gospodarczy warsztatów lub pracowni na tenże roczny okres obrachunkowy.

Plany te powinny być zrównoważone t. j. całkowite wpływy łącznie z zapomogami powinny równać się sumie wydatków szkoły.

Poszczególne pozycje planów finansowo-gospodarczych należy uzasadnić w sposób wskazany w dołączonej instrukcji.

Podanie i załączniki powinny być podpisane przez prezesa zarządu instytucji (względnie zastępcę) i dyrektora szkoły.

3. Za roczny okres obrachunkowy dla szkół, które rok szkolny rozpoczynają dnia 20 sierpnia, przyjmuje się czas od 1 sierpnia do 31 lipca następnego roku kalendarzowego.
Dla szkół zaś, które rozpoczynają rok szkolny we wrześniu, przyjmuje się okres obrachunkowy od 1 września do 31 sierpnia następnego roku kalendarzowego.
4. W planach finansowo-gospodarczych zwyczajnych należy umieszczać w rubryce wydatków jedynie pozycje, bezpośrednio związane z prowadzeniem szkoły.

5. Wydatki inwestycyjne większe, związane np. z budową, przebudową i kapitalnym remontem urządzeń szkolnych i warsztatowych, maszyn i t. p., oraz wydatki na spłatę ewentualnych długów, nie mogą być wstawiane do zwyczajnego planu finansowo-gospodarczego.

Celem pokrycia tych wydatków winny szkoły wystąpić, w terminie podanym w punkcie 1, z osobnym wnioskiem (w 2 egzemplarzach) o nadzwyczajną zapomogę, dołączając szczegółowe uzasadnienie.

- 6. Plany finansowo-gospodarcze należy sporządzać na przepisowych formularzach (wzory Nr. 1 i Nr. 1a).
7. Z chwilą ogłoszenia niniejszego okólnika tracą moc obowiązującą pismo Nr. III-14700/33 z dnia 15 października 1923 r., okólnik Nr. III DR-7589/26 z dnia 1 czerwca 1926 r., pisma: Nr. III A-19164/26 z dnia 21 grudnia 1926 r., Nr. III A-4868/27 z dnia 8 kwietnia 1927 r., Nr. III A-7364 28 z dnia 1 sierpnia 1928 r. i okólnik Nr. 20 z dnia 25 lutego 1933 r. (III TP-62/33).
8. Sprawy zawarte w okólnikach i pismach, wymienionych w p. 7ym, a dotyczące rachunkowości, zabezpieczenia i kontroli wydatków z zapomóg z dodatku do państwowego podatku przemysłowego, podlegają przepisom, zawartym w okólniku Nr. 28 z dnia 2 marca 1934 r.

Powyższe przepisy zechce Kuratorjum podać do wiadomości wszystkich zainteresowanych szkół i instytucyj w terminie, najpóźniej do dnia 1 kwietnia 1934 r.

Wobec dalszego stalego zmniejszania się wpływów z dodatku do państwowego podatku przemysłowego, konieczna jest jak największa oszczędność i rozważa przy preliminowaniu zapomóg. Niedopuszczalne jest nadsyłanie preliminarzy, obliczonych „na obcięcie“.

Wszelkie adnotacje, poprawki należyte uzasadnione i wnioski Kuratorjum na planach finansowo-gospodarczych należy wpisywać pismem czytelniem, w formie zdecydowanej. Plan winien być zrównoważony t. j. wniosek Kuratorjum o zapomogę winien dopełniać inne wpływy szkoły do sumy, równającej się sumie wydatków, zaaprobowanych przez Kuratorjum.

Plan finansowo-gospodarczy każdej szkoły winien być przed wysłaniem do Ministerstwa, zaopatrzony w adnotację: „Aprobowany przez Kuratorjum dnia“

Naczelnik Wydziału“

Pozatem należy stosować się do wskazań pisma Ministerstwa Nr. III D-6992/33 z dnia 14 grudnia 1933 r.

Wymienione w pp. 1, 2 i ewent. 5 okólnika podania i załączniki, po dokładnem ich sprawdzeniu i dołączeniu uwag i wniosków, ujętych w formie tabelarycznej (wzór Nr. 2), zechce Kuratorjum przesłać w 1 egzemplarzu do Ministerstwa do dnia 10 maja.

Ministerstwo zwróci Kuratorjum nadesłane materiały z dołączeniem podziału zapomóg do dnia 31 maja, po czem Kuratorjum przeprowadzi ostateczną korektę planów i zawiadomi zainteresowane szkoły i instytucje przed dniem 15 czerwca r. b. o przyznanych zasiłkach na następny okres obrachunkowy.

Ponieważ w terminach wyżej podanych zakończony będzie całokształt prac budżetowych, dotyczących dodatku do państwowego podatku przemysłowego, przeto wnioski spóźnione z reguły nie będą rozpatrywane.

Podsekretarz Stanu

(—) *Kazimierz Pieracki*

22

MINISTERSTWO

Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

OKÓLNIK NR. 28.

z dnia 2 marca 1934 r. (III D-972/34)

o przepisach, dotyczących rachunkowości, kontroli i zabezpieczenia zapomóg z dodatku do państwowego podatku przemysłowego.

Szkoły i kursy zawodowe, oraz instytucje i związki, otrzymujące na podstawie art. 120 ustawy z dnia 15 lipca 1925 r. o państwowym podatku przemysłowym (Dz. U. R. P., Nr. 79, poz. 550) zapomogi z dodatku do państwowego podatku przemysłowego, podlegają następującym przepisom:

1. Obowiązane są prowadzić rachunkowość, dającą w każdej chwili jasny i dokładny obraz gospodarki finansowej szkoły.
2. Obowiązane są składać corocznie do dnia 15 października do Kuratorjum Okręgu Szkolnego w 2 egzemplarzach sprawozdania z wykonania zwyczajnego planu finansowo-gospodarczego szkoły za poprzedni roczny okres obrachunkowy według załączników (wzory Nr. 2 i Nr. 2a). Poszczególne pozycje sprawozdań powinny być uzasadnione

- w sposób, wskazany w dołączonej instrukcji. Kuratorjum Okręgu Szkolnego przesyła po 1 egzemplarzu tych sprawozdań po ich sprawdzeniu, do Ministerstwa do dnia 15 listopada. W b. 1934 roku wyjątkowo sprawozdania za okres obrachunkowy 1932/33 (p. okólnik Nr. 27 z dnia 2 marca 1934 r. punkt 3) szkoły mają nadesłać do Kuratorjum Okręgu Szkolnego do dnia 20 kwietnia b. r., Kuratorjum zaś prześle je do Ministerstwa do dnia 10 maja b. r.
3. W wypadku uzyskania nadzwyczajnej zapomogi na ściśle określone cele, o których wspomniano w punkcie 5 okólnika Nr 27 z dnia 2 marca 1934 r., szkoły winny sporządzić w 2-ech egzemplarzach sprawozdanie z użycia tej zapomogi. Sprawozdanie to należy przesłać do Kuratorjum Okręgu Szkolnego natychmiast po wydatkowaniu zapomogi, a w każdym razie nie później, niż w terminie, podanym w punkcie 2 niniejszego okólnika z dołączeniem oryginalnych rachunków lub innych dowodów kasowych. Jeden egzemplarz tego sprawozdania (bez rachunków), po sprawdzeniu, Kuratorjum przesyła do Ministerstwa w terminie miesięcznym od dnia otrzymania. Ewentualna pozostałość z zapomogi na ściśle określony cel powinna być zwrócona Kuratorjum jednocześnie z przesłaniem sprawozdania z wydatkowania tej zapomogi.
 4. Powinny prowadzić księgi ruchomego inwentarza, stanowiącego własność Skarbu Państwa i stale wpisywać do nich przedmioty, nabywane ze specjalnych zasiłków na ten cel, z równoczesnym zastrzeżeniem, że przedmioty te stanowią własność Skarbu Państwa. Odpisywanie tych przedmiotów z powodu zużycia, zniszczenia, lub innych powodów, może nastąpić tylko za zgodą Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, o czym powinna być w księdze inwentarza adnotacja, z powołaniem się na datę i Nr. pisma.
 5. Sposób zabezpieczania zapomóg użytych na budowę będzie wskazany przez władze szkolne.
 6. Wpływy wraz z przyznanymi zapomogami uwidocznione w zwyczajnym planie finansowo-gospodarczym mogą być użyte tylko na wydatki, objęte tymże planem. Ewentualna osiągnięta nadwyżka wpływów nie może być użyta na zwiększenie wydatków ponad ogólną preliminowaną kwotę, lecz powinna przejść na następny okres obrachunkowy.

Dyrektorzy szkół odpowiedzialni są za nieprzekraczanie ogólnej sumy wydatków i za zakończenie roku bez zadłużeń.

Powyższe przepisy Kuratorjum poda niezwłocznie do wiadomości zainteresowanych szkół i instytucyj.

Kuratorjum obowiązane jest poddawać kontroli całość gospodarki finansowej szkoły i czuwać nad wykonaniem tych przepisów. Nie należy jednak domagać się od szkół prowadzenia zbyt rozbudowanej księgowości lub składania nadmiernej ilości sprawozdań. Te ostatnie w zasadzie winny ograniczać się tylko do sprawozdań wspomnianych w niniejszym okólniku.

Podsekretarz Stanu

(—) Kazimierz Pieracki

23

MINISTERSTWO

Wyzná Religiynych i Oświeceniá Publicznego

OKÓLNÍK NR. 51.

z dnia 10 marca 1934 roku (II P=1865/34)

w sprawie organizacji r. szk. 1934/35 w publicznych szkołach powszechnych.

W związku z organizacją roku szkolnego 1934/35 w szkolnictwie powszechnem zarządzam, co następuje:

1. W myśl postanowień art. 7 ust. 1 ustawy o ustroju szkolnictwa z dnia 11 marca 1932 r. rocznikiem, wstępującym do szkoły powszechnej w r. 1934 będzie na terenie całego Państwa rocznik 1927.

2. Dotychczasowe rygory, związane z niespełnianiem obowiązku szkolnego pozostają aż do odwołania bez zmiany.

3. Nowe programy nauczania, które będą ogłoszone w odpowiednim czasie, będą obowiązywać w oddziale I, II, III, V i VI.

4. W szkołach 3 i 4 klasowych, względnie o 3 i 4 nauczycielach, nie będzie VII-go oddziału, a przeznaczeni do tego oddziału uczniowie pozostaną jeszcze rok w oddziale VI z zapewnieniem po jego pomyślnem ukończeniu uprawnień, jakoby im dawało ukończenie oddziału VII-go.

5. Szkół, które w bieżącym 1933/34 roku szkolnym są szkołami o 3 nauczycielach, nie wolno na rok szkolny 1934/35 przekształcić na szkoły o 2 nauczycielach.

6. W szkołach wydziałowych podlegają likwidacji w roku szk. 1934/35 oddziały III-e.

II. 1. W r. szk. 1934/35 będzie obowiązywał ogłoszony rozporządzeniem z 21 listopada 1933 r. Nr. I P. 4053/33 (Dz. Urz. Min. W.R. i O.P. Nr. 11, poz. 195) Statut publicznych szkół powszechnych 7-letnich z wyłączeniem §§ 8, 9, 10, 77—80, 87 i 91 oraz z dostosowaniami do stanu przejściowego w r. szk. 1934/35 następującymi uwagami:

- a) w związku z § 5 należy koedukację wprowadzać stopniowo,
- b) w związku z § 6 zauważa się, że w roku szkolnym 1934/35 istnieć będą jeszcze szkoły 1, 2, 3, 4, 5, 6 i 7-klasowe, względnie szkoły o 1, 2, 3, 4, 5, 6 i 7 lub więcej nauczycielach. Poza wyjątkami przewidzianymi w niniejszym okólniku — przepisy Statutu, odnoszące się do szkół I stopnia mają zastosowanie do szkół 1 i 2-klasowych, względnie do szkół o 1 i 2 nauczycielach, odnoszące się do szkół II stopnia mają zastosowanie do szkół 3 i 4-klasowych, względnie do szkół o 3 i 4 nauczycielach, przepisy zaś, odnoszące się do szkół III stopnia mają zastosowanie do szkół 5, 6 i 7-klasowych, względnie do szkół o 5, 6 i 7 lub więcej nauczycielach.
- c) w związku z § 7 szkoły, mające więcej niż 14 oddziałów, ulegać winny stopniowemu, w zależności od warunków etatowych i lokalowych, zmniejszeniu liczby oddziałów do ilości określonej w Statucie,
- d) § 15. Godzina lekcyjna trwa w szkołach, w których nauka odbywa się w oddziałach połączonych (przyczem nie należy tu uwzględniać szkół złączeniem oddziałów jedynie na naukę religii, śpiewu lub ćwiczeń cielesnych) 50 minut, w szkołach innych 45 minut.

Wobec wejścia w życie Statutu należy baczyć, by jego wprowadzenie dokonywało się stopniowo i bez wywoływania gwałtownych wstrząsów w dotychczasowej organizacji i w życiu szkolnym, zwracając uwagę przede wszystkim na należyte przygotowanie potrzebnej podstawy dla nowych warunków pracy.

2. Co do szczegółów wyjaśnia Ministerstwo:

a) Wszędzie, gdzie Statut wymienia osobne przepisy (§ 11 a, 55 a, 85 ust. 5) lub gdzie one okazałyby się potrzebne, należy do odwołania stosować obecne przepisy, względnie dotychczasową praktykę.

b) Realizując § 5 Statutu, należy zwrócić baczną uwagę na zapewnienie odpowiednich warunków dla wprowadzenia koedukacji (właściwe przystosowanie lokalu szkoły, właściwy skład grona nauczycielskiego). Koedukację należy wprowadzać

przedewszystkiem w tych wypadkach, w których uzyskuje się przez to oszczędności etatowe, oraz w tych miejscowościach, w których młodzież przechodzi ze szkół powszechnych do koedukacyjnych szkół średnich. Wprowadzenie koedukacji może nastąpić w jednym roku równocześnie tylko w zakresie pierwszych czterech oddziałów, do oddziałów wyższych zaś (V—VII) dopiero w następnych latach stopniowo po jednym oddziale w każdym roku.

Nie należy pozwalać na dzielenie niższych oddziałów, według pici i komasowanie w latach następnych w oddziały koedukacyjne.

c) W r. szk. 1934/35 wolno korzystać z przewidzianych w § 11 b i 56 możliwości podziału oddziałów, na grupy tylko w wypadkach wyjątkowych, o ile wymaga tego bezwarunkowo wzgląd na skuteczność nauczania.

d) § 13 odnosić się będzie do czasu uregulowania tej sprawy — tylko do szkół, w których obchodzi się święta według jednego wyznania lub obrządku.

e) § 14 — aż do czasu uregulowania sprawy — nie stosuje się do szkół, świętujących obok niedzieli i sabat.

f) § 24, nakładający na nauczyciela obowiązek przygotowania się do pracy, obejmuje, oczywiście, i stałe przygotowywanie się na każdą lekcję, co jednak wcale nie jest jednoznaczne z wymaganiem piśmiennego opracowywania t. zw. konspektów lekcyjnych, których — poza egzaminem praktycznym — wymagać nie należy. Brak pisemnego przygotowania się do lekcji nie może być wysuwany jako zarzut w stosunku do nauczyciela, który poza tem wykazuje dostateczne przygotowanie do lekcji.

g) § 57 w ust. 2^{im} wskazuje na potrzebę takiego zorganizowania pracy szkolnej, by w oddziałach wyższych (V—VII) powierzać nauczanie pokrewnych przedmiotów (t. zw. grup przedmiotów) jednemu nauczycielowi, co w znacznym stopniu ułatwi realizację przepisanej przez program korelacji. Pamiętać też należy o właściwem użyciu nauczycieli, posiadających specjalne kwalifikacje (W. K. N., Instytut i t. p.).

h) Przepisy § 92 i 95, łączące się z 48, nie mogą wogóle być odrazu wprowadzone w życie. Tembardziej zaś obecne warunki wymagają rozłożenia na szereg lat realizacji podanych tam norm, które nie powinny być zbyt rygorystycznie stosowane. Wprowadzenie ich będzie zależało w znacznym stopniu od lokalnych warunków poszczególnych szkół, od ilości uczniów, wielkości izb szkolnych i t. d., przyzem obowiązuje jednak, oczywiście w granicach możliwości, ściśle równomierne —zwła

szcza pod względem obciążenia nauczycieli liczbą uczniów — traktowanie szkół wszystkich od 1° do 7° klasowych, względnie od szkół o jednym do szkół o siedmiu i więcej nauczycielach — bez żadnego specjalnego wyróżnienia którejs z tych kategorii. Zwrócić należy uwagę Inspektorom Szkolnym, że odchylenia od norm, przewidzianych w § 93 Statutu dopuszczalne są jedynie w wyjątkowych wypadkach.

Pamiętać przytem należy, że § 40 Statutu nakłada na szkołę obowiązek zapewnienia wyników nauczania i wychowania. Przepis ten obowiązuje bezwzględnie w warunkach Statutem określonych i przewidzianych. Jeśli zaś nauczyciel osiąga przepisane wyniki w warunkach gorszych od statutowych, zwłaszcza pod względem ilości uczniów, należy mu to poczytać za wynik szczególnej gorliwości i uwzględnić zawsze przy ocenie jego pracy i wartości. Niezależnie od tego należy dążyć do stopniowego zbliżenia warunków rzeczywistych pracy wszystkich szkół do warunków przewidzianych w Statucie i do zapewnienia realizacji przepisanych wyników.

III. 1. Należy zwrócić uwagę, że podstawą przydziału odpowiedniej ilości sił nauczycielskich do poszczególnych szkół winna być liczba uczniów, pobierających naukę w szkole, a nie liczba dzieci w wieku obowiązku szkolnego, należących do obwodu danej szkoły.

W związku z tem należy wszędzie, gdzie liczba uczniów w bieżącym roku szkolnym nie odpowiada normom § 92 statutu (t. zn. gdzie liczba nauczycieli jest wyższa od odpowiadającej im liczby uczniów) — zmniejszyć liczbę nauczycieli przez dostosowanie jej do norm § 92 statutu. Od powyższego można odstąpić tylko wówczas, gdy realnie przewidziany na r. szk. 1934/35 przyrost uczniów danej szkoły w całej pełni usprawiedliwia pozostawienie nauczyciela(li).

W niektórych wypadkach pozwoli to przesunąć etaty nauczycielskie ze szkół o mniejszej ilości uczniów do szkół nadmiernie obciążonych na terenie poszczególnych obwodów szkolnych i całego okręgu szkolnego.

2. W sprawie organizacji publicznych szkół powszechnych i oddziałów specjalnych dla umysłowo upośledzonych, moralnie zaniedbanych, głuchoniemych i niewidomych, należy się trzymać wskazówek, udzielonych poszczególnym Kuratorjom w r. szk. 1933/34.

Aczkolwiek brak jeszcze programów nauczania, zatwierdzonych przez Ministerstwo wyłącznie dla szkół specjalnych różnych typów, należy jednak zwrócić baczniejszą — niż dotąd — uwagę, by w szkołach tych, zwłaszcza dla niewidomych, moral-

nie zaniedbanych i głuchoniemych, wyraźniej stosowano zasadnicze wymagania nowych programów szkół normalnych przy zrozumiałem uwzględnieniu różnic dyktowanych jakością czy stopniem anormalności uczniów. Wymagało to będzie, oczywiście, częstszych wizytacyj tych szkół i intensywniejszej opieki nad ich nauczycielami

W związku z tem Ministerstwo zwraca uwagę na konieczność stopniowej, rychłej jednak wymiany nauczycieli niekwalifikowanych w tych szkołach i oddziałach i zastępowania ich absolwentami Państwowego Instytutu Pedagogiki Specjalnej, tembardziej, że w szkołach tych jest zatrudniona dotychczas znaczna liczba nauczycieli nie posiadających kwalifikacyj do nauczania w takich zakładach. Łączy się z tem konieczność spożytkowania sił pracujących obecnie w szkołach normalnych.

3. Doświadczenie dotychczasowe wskazuje, że praktykanci spełniają ważną rolę w realizacji powszechnego nauczania, zatrudnienie ich bowiem pozwala nie tylko zorganizować lepiej naukę w szkołach, w których są oni zatrudnieni, lecz niejednokrotnie i zwolnić w tych szkołach etaty dla zużytkowania ich w innych szkołach.

Liczba praktykantów w poszczególnych okręgach winna być naogół większa od dotychczasowej i zasadniczo zbliżona do liczby normalnego odpływu rocznego nauczycieli ze szkół w danym okręgu szkolnym, w żadnym wypadku jednak nie powinna przekraczać tej ilości, jakiej bez żadnej wątpliwości w granicach tego samego Okręgu Szkolnego można po roku praktyki zapewnić posady, przyczem należy zostawić pewną ilość posad dla nauczycieli z poza grona praktykantów.

Zatrudniając praktykantów, należy się jednak liczyć z koniecznością zapewnienia im dobrego kierownictwa i należytej opieki. Praktykanci nie powinni być zatrudnieni w szkołach o jednym lub dwóch nauczycielach.

Kuratorja winny się liczyć, że szczególnie w większych miastach część sił nauczycielskich stale będzie zastępowana praktykantami, a zajmowane dotychczas etaty będą mogły być spożytkowane na innych terenach. W ten sposób zasadniczo każda szkoła w mieście może mieć przynajmniej jedno stałe miejsce, zajmowane corocznie przez innego praktykanta, inne zaś szkoły mogą, zależnie od warunków osobistych kandydata na praktykanta (możność utrzymania się), być miejscami niestalemi dla odbywania praktyki.

W związku z powyższymi możliwościami należy przewidywać ewentualność przesunięcia pewnej ilości etatów nauczycielskich na rok szkolny 1934/35 z jednych okręgów szkolnych

do innych, w których realizacja powszechnego nauczania i osiągnięcie dostatecznych wyników pracy uczniów napotyka na szczególne trudności.

4. Przydział kredytów zostanie uskuteczony osobnym pismem.

5. Przy organizacji nowego roku szkolnego 1934/35 należy wziąć pod uwagę wszystkie możliwości, wysunięte w niniejszym okólniku. Poza tem obowiązują wskazania, zawarte w instrukcji organizacyjnej na r. szk. 1933/34, dołączonej do okólnika Nr. 39 z dnia 30 marca 1933 r. Nr. II P-1611/33, a dotyczące kolejności przyjmowania dzieci do pierwszych oddziałów, należytego wyzyskania sił nauczycielskich oraz akcji w sprawie izb szkolnych.

IV. 1. Przy organizacji pracy w r. szk. 1934/35 głównym czynnikiem, na który obok ilości izb lekcyjnych i ilości uczniów faktycznie do szkoły uczęszczających należy kłaść nacisk, jest ogólna ilość nauczycieli, a raczej *ogólna ilość lekcyjnych godzin nauczycielskich*, jakimi dana szkoła rozporządza, bez względu na to, czy są te godziny kierowników, nauczycieli etatowych, kontraktowych, płatnych od godzin, bezpłatnych praktykantów, względnie godziny nadliczbowe.

2. Przez szkołę powszechną o 6 nauczycielach rozumie się szkołę, rozporządzającą 184 lub 170 godzinami nauczycielskimi, przez szkołę o 5 nauczycielach szkołę rozporządzającą 154 godzinami nauczycielskimi, szkoła o 4 nauczycielach rozporządza 126 lub 114 godzinami, szkoła o 3 nauczycielach rozporządza 96 lub 94 godzinami, szkoła o 2 nauczycielach ma 64 lub 58 godzin, szkoła zaś o 1 nauczycielu ma 34 godzin; oczywiście nie bierze się przytem pod uwagę zupełnie godzin dodatkowych, które mogą być potrzebne dla zorganizowania różnorodnie nauki religii różnych wyznań lub obrządków.

3. Szkoły winny stosować, zależnie od liczby nauczycieli, względnie rozporządzalnych godzin nauczycielskich plany, ustalone poniżej, przytem wybór jednego z wariantów, gdy ich jest dwa lub trzy, zależy od warunków, w szczególności od liczby uczniów w poszczególnych oddziałach i wielkości izb.

4. Jeżeli konieczność tworzenia oddziałów równoległych uniemożliwia stosowanie w całości i bez zmian podanego wariantu planu godzin dla całej szkoły, dozwala się wyjątkowo:

a) W szkołach o 7 nauczycielach stosować bądź we wszystkich, bądź w niektórych oddziałach plany godzin, przewidziane dla analogicznych oddziałów, szkół o 6 lub 5 nauczycielach.

b) W szkołach o 6 nauczycielach stosować we wszystkich lub niektórych oddziałach plany godzin, przewidziane dla analogicznych oddziałów szkoły o 5 nauczycielach.

- c) W szkołach o 4 nauczycielach stosować:
- 1) w pewnych oddziałach plany godzin jednego, w innych według innego warjantu dla szkoły o 4 nauczycielach.
 - 2) stosować we wszystkich lub niektórych oddziałach plany godzin, przewidziane w jednym z warjantów dla szkoły o 3 nauczycielach.
- d) W szkołach o 3 nauczycielach stosować w pewnych oddziałach plany godzin według jednego, w innych — według innego warjantu dla szkoły o 3 nauczycielach.
5. Żadne redukcje w liczbach godzin nie są dopuszczalne. W związku z tem przestaje obowiązywać zarządzenie z dnia 19 marca 1931 r. Nr. II-6291/31 oraz wszystkie następne zarządzenia na niem się opierające.

6. Ponieważ, organizując rok szkolny 1934/35, opieramy się już wyłącznie na faktycznej ilości uczniów mimo, iż obowiązująca jeszcze ustawa z dnia 17 lutego 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 18, poz. 143) bierze za podstawę ilość dzieci w wieku obowiązku szkolnego, nie należy w żadnym wypadku zmieniać dotychczasowych orzeczeń organizacyjnych poszczególnych szkół. Formalnie zatem pozostaną one niezmienione do czasu wydania osobnego w tej sprawie zarządzenia.

A, Szkoły powszechne z polskim językiem nauczania, SZKOŁY O JEDNYM NAUCZYCIELU.

Przedmioty	I	II	III	IV	Liczba godzin ucznia
Religja		2	1+1	1+1	14
Język polski	4+3	3+4	3+4	3+3	46
Historja	—	—	—	1+1	6
Geografja i nauka o przyrodzie	—	—	2+1	2+1	15
Arytmetyka z geometrią	2+2	2+2	2+2	2+1	25
Rysunki i zajęcia praktyczne	1		1c	1 1c	12
Śpiew i ćwiczenia cielesne	1			1	7
Liczba godzin ucznia	15	15	19	19	125
Liczba godzin nauczyciela	15		19		
	34				

UWAGA: Liczby umieszczone między wierszami oznaczają łączny wymiar godzin przedmiotów podanych w bezpośrednim górnym i dolnym wierszu.

Liczby umieszczone między kolumnami oznaczają łączny wymiar godzin dla dwóch wzg. trzech oddziałów.

Razem 30 godzin etatowych + 4 nadliczbowe.

Ponadto 10 minut codziennych ćwiczeń cielesnych.

Wymiar ogólny czasu, przeznaczony na rysunki i zajęcia praktyczne, należy dzielić na połowy; podobnie wymiar czasu, przeznaczony na śpiew i ćwiczenia cielesne.

Oddziały I i II uczą się łącznie, tworząc jeden komplet, tak samo III z IV^{ty}mi tworzą drugi komplet, przytem w zakresie języka polskiego i arytmetyki w oddziałach I i II, religii, języka polskiego, geografji z nauką o przyrodzie, arytmetyki z geometrją w oddziałach III i IV^{ty}m i historii w oddziale IV występują godziny nauki głośnej (pierwsze składniki) i nauki cichej (drugie składniki).

Nauka cicha występuje również w oddziale III i IV w zakresie rysunku i zajęć praktycznych.

W oddziałach I i II praca jest tak zorganizowana, że jednocześnie może odbywać się nauka głośna i nauka cicha tego samego przedmiotu. 4 godziny nauki głośnej języka polskiego w oddziale I są jednocześnie dla oddziału II godzinami nauki cichej tego przedmiotu, 3 pozostałe godziny są wypełnione pracą głośną oddz. II a cichą I. Podobnie odpowiadają sobie godziny głośnej i cichej nauki arytmetyki.

W komplecie, złożonym z oddz. III i IV jednoczesność nauki tych samych przedmiotów nie może być zawsze zachowana. Zgodnie jednak z § 53 Statutu szkół powszechnych należy dążyć, aby w tych granicach, na jakie plan pozwala, przedmiot jednoczesnej nauki był ten sam.

Rozwiązać to zagadnienie można np. w sposób następujący:

- a) nauka głośna i cicha religji zawsze jednocześnie;
- b) 3 godziny głośnej nauki języka polskiego w oddz. III przypadają jednocześnie z godzinami nauki cichej tego przedmiotu w oddz. IV, natomiast w czasie 4 godzin nauki cichej w oddz. III oddz. IV ma 3 godziny nauki głośnej języka polskiego, 1 historii;
- c) 1 godzina głośnej nauki geografji z przyrodoznawstwem w oddziale III odbywa się równocześnie z nauką cichą rysunku lub zajęć praktycznych w oddz. IV, i nawzajem 1 godzina głośnej nauki geografji z przyrodoznawstwem w oddz. IV odbywa się równocześnie z nauką cichą rysunku lub zajęć praktycznych w oddz. III; pozostałe godziny geografji i nauki o przyrodzie (1 + 1, 1 + 1) odpowiadają sobie wspólnie;

d) podczas nauki głośnej arytmetyki z geometrią w oddz. III odbywa się w oddz. IV nauka cicha również arytmetyki z geometrią (1 godz.) oraz historii (1 godz.); 2 godziny nauki cichej arytmetyki z geometrią w oddz. III są dla oddz. IV godzinami nauki głośnej tego samego przedmiotu.

SZKOŁY O DWÓCH NAUCZYCIELACH.

(dla szkół bez oddziału V_{zgc})

W a r j a n t a.

Przedmioty	I	II	III	IV	Liczba godzin ucznia
Religia	2		1+1	1+1	14
Język polski	5	5	5	5	35
Historia	—	—	—	2	6
Geografia i nauka o przyrodzie	—	—	2	3	13
Arytmetyka z geometrią	3	3	3	3	21
Rysunek	1	1	1	1	6 $\frac{1}{2}$
Zajęcia praktyczne	1	1	2	2	11 $\frac{1}{2}$
Śpiew	1	1	1	1	6
Ćwiczenia cielesne				1 chł. 1 dz.	6
Liczba godzin ucznia	12	13	17	20	119
Liczba godzin nauczyciela	23		35		
	58				

Ponadto 10 minut codziennych ćwiczeń cielesnych.

Każdy oddz. uczy się przeważnie osobno.

Wyjątki:

- 1) nauka religii w kompletach z oddz. I i II oraz z III i IV,
- 2) ćwiczenia cielesne w zespołach według pici:
 - a) chłopcy z klas III i IV
 - b) dziewczęta “ III i IV

Warjant b.

Przedmioty	I	II	III	IV	Liczba godzin ucznia
Religia	2	2	1+1	1+1	14
albo		2	2	2	14
Język polski	5	5	5	5	35
Historja	—	—	—	2	6
Geografja i nauka o przyrodzie	—	—	2	3	13
Arytmetyka z geometrią	3	3	3	3	21
Rysunek	1	1	1	1	6
Zajęcia praktyczne			1	2	9
Śpiew			1	1	6
Ćwiczenia cielesne	1	1		1 chl. 1 dz.	6
Liczba godzin ucznia	12	12	16	20	116
Liczba godzin nauczyciela	24		34		
	58				

Ponadto 10 minut codziennych ćwiczeń cielesnych.

Warjant b może być stosowany tylko wówczas, kiedy ze względu na ilość uczniów nie będzie można połączyć w jeden komplet na naukę religji bądź oddz. I i II, bądź III i IV.

Warjant c.

Jeżeli na naukę religji przydziela się godziny nadliczbowe, wówczas można zastosować plan najkorzystniejszy w ramach 64 godzin.

Przedmioty	I	II	III	IV	Liczba godzin ucznia
Religia	2	2	1+1	1+1	14
albo		2	2	2	14
Język polski	6	6	5	5	37
Historja	—	—	—	2	6
Geografja i nauka o przyrodzie	—	—	2	3	13
Arytmetyka z geometrja	3	3	3	3	21
Rysunek	1	1	1	2	10
Zajęcia praktyczne	1	1	2	2	12
Śpiew	1	1	1	1	6
Ćwiczenia cielesne				1 chl. 1 dz.	6
Liczba godzin ucznia	14	14	17	21	125
Liczba godzin nauczyciela		28		36	
		64			

Ponadto 10 minut codziennych ćwiczeń cielesnych.

Przy istnieniu oddziału V-go te same plany godzin, przyczem oddz. IV i V tworzą jeden komplet i dzielą się godzinami, przeznaczonemi dla oddz. IV z zastosowaniem nauki głośnej i cichej, nauka historii odbywa się wspólnie tylko głośno. Wszyscy uczniowie, uczęszczający w roku szkolnym 1933/34 do oddz. III pozostają w nim na rok szkolny 1934/35.

SZKOŁY O TRZECH NAUCZYCIELACH.

Warjant a.

Przedmioty	I	II	III	IV	V	VI	Liczba godz. ucznia
Religia	2	2		2	1+1	1+1	14
Język polski	6	6	4+3	4+3	4+3	3+3	45
Historja	—	—	—	—	2+1	2+1	9
Geografja	—	—			2+1	2+1	12 $\frac{1}{2}$
Nauka o przyrodzie	—	—	3	4	2+1	2+1	12 $\frac{1}{2}$
Arytmetyka z geometrja	3	4	3+2	3+2	2+2	2+2	29
Rysunek	1	1		2		2	12
Zajęcia praktyczne	1	1		2		3	15
Śpiew	1	1		1		2	10
Ćwiczenia cielesne	1	1		1		1 chl. 1 dz.	7
Liczba godzin ucznia	15	16	23	24	30	29	166
Liczba godzin nauczyciela	15	16		29		34	

Razem godz. nauczyciela 94 86 etatowych i 8 nadliczbowych.

Przy większej liczbie uczniów:

Rysunek	1	1	1	1	7
Zajęcia praktyczne	1	1	2	2	10
Ćwiczenia cielesne	1			1	
Liczba godzin ucznia	21	22	28	27	156

Ponadto 10 minut codziennych ćwiczeń cielesnych.

Przy zastosowaniu tabelki bez zmian, wskazanych pod nią:

Oddz. III i IV mają 18 godzin nauki równoczesnej w jednej izbie, poza tem oddział III ma 5 godzin nauki osobnej (1 godz. języka polskiego, 3 godz. nauki geografji z nauką o przyrodzie, 1 godzina arytmetyki z geometrią), oddz. IV — 6 godz. (1 godz. języka polskiego, 4 godz nauki geografji i nauki o przyrodzie, 1 godz. arytmetyki z geometrią). Jednocześnie odbywa się nauka głośna i cicha tego samego przedmiotu: trzy godziny nauki cichej języka polskiego w oddz. III są dla oddz. IV godzinami nauki głośnej tego przedmiotu i nawzajem trzy godziny nauki głośnej w oddz. III przypadają jednocześnie z trzema godzinami nauki cichej w oddz. IV; podobnie się dzieje z godzinami arytmetyki z geometrią, prócz jednej osobnej w każdym oddziale.

Rozkład tygodniowy godzin może być tak ułożony, że codzień przypadnie po trzy pierwsze godziny nauki jednoczesnej w jednej izbie nadto dla oddz. III dwa razy w tygodniu po dwie godziny i raz jedna godzina nauki osobnej dla oddz. IV w innych dniach tygodnia po dwie godziny nauki osobnej. W ten sposób uczniowie oddz. III będą mieli trzy razy tygodniowo po trzy godziny nauki, raz cztery i dwa razy pięć, uczniowie oddz. IV trzy razy tygodniowo po trzy godziny, trzy razy po pięć.

Oddz. V i VI mają 25 godzin nauki równoczesnej w jednej izbie, poza tem oddz. V ma cztery godziny nauki osobnej (1 godzina języka polskiego, 1 godz. historii, 1 godz. geografji, 1 godz. nauki o przyrodzie), oddz. VI trzy godziny (1 godz. historii, 1 godz. geografji, 1 godz. nauki o przyrodzie), ćwiczenia cielesne odbywają się w zespołach chłopców i dziewcząt, co daje jeszcze dwie godziny nauczyciela. Jednocześnie może się odbywać bez wyjątku nauka głośna i cicha tego

samego przedmiotu (religja 1 + 1, 1 + 1, język polski: 3 + 3, 3 + 3 bez godziny oddzielonej i t. d.).

Rozkład tygodniowy godzin może być tak ułożony, że pięć razy przypadnie po 4 godziny nauki jednoczesnej, a mianowicie: godziny od 2 do 5 włącznie, a raz 5 pierwszych godzin. Nadto dla oddz. V cztery razy po pierwszej godzinie, a dla oddz. VI trzy razy po szóstej godzinie nauki osobnej. Poza tem w jednym dniu na pierwszej godzinie lekcyjnej będą mieli ćwiczenia cielesne chłopcy, a na godzinie szóstej w tym samym dniu dziewczęta. W ten sposób uczniowie oddz. V będą mieli sześć razy po pięć godzin, uczniowie oddz. szóste go pięć razy po pięć godzin i raz cztery godziny. Jeden z oddz. będzie w większości wypadków przychodził na pierwszą godzinę, drugi na drugą. Rozkład ten może być zilustrowany za pomocą następującej tabeli:

Godziny lekcyjne.

Dni tygodnia	1	2	3	4	5	6
1	V	V VI	V VI	V VI	V VI	VI
2	V	V VI	V VI	V VI	V VI	VI
3	V	V VI	V VI	V VI	V VI	VI
4	V VI	V VI	V VI	V VI	V VI	—
5	V VI chł. ćw. ciel.	V VI	V VI	V VI	V VI	V VI dz. ćw. ciel.
6	V	V VI	V VI	V VI	V VI	

Zmiany, wskazane pod tabelką na stronicy 204, dotyczą przypadków, gdy liczby uczniów w oddziałach III i IV-ym lub V i VI-tym, albo w obu tych kompletach, łącznie z warunkami mieszkaniowemi, uniemożliwią lub zbyt utrudnią pracę nad rysunkiem i prowadzenie zajęć praktycznych bez udziału tych kompletów.

Mozna tu zastosować następujące rozkłady godzin:

Oddziały III i IV

Godziny lekcyjne

Dni tygodnia	1	2	3	4	5	6
1	III	III IV	III IV	III IV	IV	
2	III	III IV	III IV	III IV	IV	
3	III	III IV	III IV	IV	IV	
4	III	III IV	III IV	IV	IV	
5	III	III	III IV	III IV	IV	
6	III	III IV	III IV	IV		

Oddziały V i VI

Godziny lekcyjne

Dni tygodnia	1	2	3	4	5	6
1	V	V VI	V VI	V VI	V VI	VI
2	V	V VI	V VI	V VI	V VI	VI
3	V	V	V VI	V VI	V VI	VI
4	V	V VI	V VI	V VI	VI	VI
5	V	V VI	V VI	V VI	V VI	—
6	V	V VI	V VI	V VI	VI	—

Warjant b.

Przedmioty	I	II	III	IV	V	VI	Liczba godzin ucznia
Religia	2	2	2	2	1+1	1+1	14
Język polski	6	6	5	5	4+3	3+3	41
Historia	—	—	—	—	2+1	2+1	9
Geografia	—	—	—	—	2+1	2+1	12 $\frac{1}{2}$
Nauka o przyrodzie	—	—	3	4	2+1	2+1	12 $\frac{1}{2}$
Arytmetyka z geometrią	3	4	4	4	2+2	2+2	27
Rysunek	—	—	1	1	—	2	9
Zajęcia praktyczne	1	1	1	1	—	3	12
Śpiew	—	—	—	—	—	2	8
Ćwiczenia cielesne	1	1	1	1	—	1 chł. 1 dz.	5
Liczba godzin ucznia	13	14	17	18	30	29	150
Liczba godzin nauczyciela	13	14	17	18	34	—	—

Razem godzin nauczycieli 96: 86 etatowych i 10 nadliczbowych.

Przy większej liczbie uczniów:

Rysunek	1	1	6
Zajęcia praktyczne	2	2	9
Ćwiczenia cielesne	1	5	
Liczba godzin ucznia	28	27	144

Ponadto 10 minut codziennych ćwiczeń cielesnych.

Zasadnicza różnica polega na tem, że uczyć się osobno cztery oddz.: I, II, III i IV, komplet zaś tworzą tylko oddz. V i VI. Organizacja pracy w tym komplecie — jak przy użyciu warjantu poprzedniego.

Warjant c.

Przedmioty	I	II	III	IV	V	VI	Liczba godzin ucznia
Religja	2	2	2		2	2	14
Język polski	6	5	4+3	4+3	5	4	38
Historja	—	—	—	—	3	2	7
Geografja	—	—	3	3	3	2	10
Nauka o przyrodzie					3	2	10
Arytmetyka z geometrją	3	4	3+2	3+2	3	3	26
Rysunek	1	1		2	1	1	8
Zajęcia praktyczne				2			
Śpiew			1		2	2	11
Cwiczenia cielesne	1	1	1			1	6
						1	6
Liczba godzin ucznia	13	13	23	23	24	20	136
Liczba godzin nauczyciela	13	13		28		42	
Razem godzin nauczycieli:	96 a to 86 etatowych i 10 nadliczbowych.						
Przy większej liczbie uczniów:							
Rysunek			1	1			6
Zajęcia praktyczne			1	1			9
Liczba godzin ucznia			21	21			132

Ponadto 10 minut codziennych ćwiczeń cielesnych.

W tym przypadku uczą się osobno oddz. I i II, oraz V i VI, łączone tylko przy nauce śpiewu i ćwiczeń cielesnych. Organizacja pracy w oddz. III i IV — jak przy użyciu warjantu a, z tą różnicą, że oddz. IV ma osobno nie cztery, lecz trzy godziny nauki geografji z nauką o przyrodzie i że przeto oprócz trzygodzinnej nauki jednoczesnej w jednej liczbie na dwa razy po dwie i raz jedną godzinę nauki osobnej, co daje trzy razy po 3 godziny, raz 4 i dwa razy po 5 godzin, jak w oddz. III.

SZKOŁY O CZTERECH NAUCZYCIELACH.

Warjant a.

Przedmioty	I	II	III	IV	V	VI	Liczba godzin ucznia
Religia	2	2	2	2	1+1	1+1	14
Język polski	6	6	6	6	4+3	3+3	43
Historja	—	—	—	—	2+1	2+1	9
Geografja	—	—	3	—	2+1	2+1	12 ¹ / ₂
Nauka o przyrodzie	—	—	—	4	2+1	2+1	12 ¹ / ₂
Arytmetyka z geometrją	3	4	4	4	3+2	2+2	28
Rysunek	1	2	2	2	2	2	13
Zajęcia praktyczne	1	2	2	2	2	2	13
Spiew	1	1	2	—	—	2	12
Cwiczenia cielesne	1	1	2	—	—	1chl. 1 dz.	9
Liczba godzin ucznia	15	18	23	24	30	28	166
Liczba godzin nauczyciela	15	18	—	43	—	38	—

Razem godzin nauczyciela 114.

Ponadto 10 minut codziennych ćwiczeń cielesnych.

Przy takiej organizacji pracy oddz. od I do IV uczą się oddzielnie lub przeważnie oddzielnie, oddz V i VI-tym są przeważnie łączone.

Oddz. te mają 20 godzin nauki równoczesnej w jednej izbie, poza tem oddz. V ma 9 godzin nauki osobnej (1 godz. jęz. polskiego, 1 godz. historii, 1 godz. geografji, 1 godz. nauki o przyrodzie, 1 godz. arytmytyki z geometrją, 2 godz. rysunku, 2 godz. zajęć praktycznych), oddz. VI — 7 godz. (1 godz. historii, 1 godz. geografji, 1 godz. nauki o przyrodzie, 2 godz. rysunku, 2 godz. zajęć praktycznych), ćwiczenia cielesne odbywają się w zespołach chłopców i dziewcząt, co daje jeszcze 2 godziny nauczyciela. Jednocześnie może się odbywać bez wyjątku nauka głośna i cicha tego samego przedmiotu (religia: 1+1, 1 1, jęz. polski: 3 3, 3 3 bez godziny oddzielonej i t. d.).

Rozkład tygodniowy godzin
może być następujący:
Godziny lekcyjne

Dni tygodnia	1	2	3	4	5	6
1	V	V VI	V VI	V VI	V VI	VI
2	V	V VI	V VI	V VI	V VI	VI
3	V	V VI	V VI	V VI	V (VI)	—
4	V	V VI	V VI	V V	V (VI)	VI
5	V	V VI	V VI	V VI	Cwiczenia cie- cielesne chłopcy (dziewczeta V i VI)	VI
6	V	V	V VI	V VI	V VI	V

V(VI) oznacza, że oddz. V ma naukę osobno w izbie oddz. V i VI, a oddz. VI ma naukę osobną w izbie oddz. IV-go.

Cwiczenia cielesne odbywają się również osobno dla chłopców, osobno dla dziewcząt, bądź na boisku, bądź w dwóch izbach.

Warjant b

Przedmioty	I	II	III	IV	V	VI	Liczba godzin ucznia
Religia	2	2		2	2	2	14
Język polski	6	6	4+3	4+3	5	4	39
Historja	—	—	—	—	3	3/2	8
Geografja	—	—	3	4	3	2/3	11 ^{1/2}
Nauka o przyrodzie	—	—			3	2	10 ^{1/2}
Arytmetyka z geometrją	3	4	3+2	3+2	4	3	29
Rysunek	1	1	2	2	2	2	12
Zajęcia praktyczne	1	1	2	2	2	2	12
Śpiew	1	1		2		2	12
Cwiczenia cielesne	1	1		2		1 chł. 1 dz.	9
Liczba godzin ucznia	15	16	25	26	27	23	155
Liczba godzin naucz.	15	16		35		48	

Razem liczba godzin nauczyciela 114. Poza tem 10 minut codziennych ćwiczeń cielesnych.

Zamiast oddz. V i VI, jak w warjancie a, łączą się w komplet oddz III i IV. Oddz. te mają po 16 godzin nauki równoczesnej w jednej izbie, poza tem oddz. III ma 9 godzin nauki osobnej (1 godz. jęz. polskiego, 3 godz. geografii z nauką o przyrodzie, 1 godz. arytmetyki, 2 godz. rysunków, 2 godz. zajęć praktycznych), oddz. IV — 10 godz. (1 godz. jęz. polskiego, 4 godz. geografii i nauki o przyrodzie, 1 godz. arytmetyki z geometrią, 2 godz. rysunku, 2 godz. zajęć praktycznych). Jednocześnie odbywa się nauka głośna i cicha tego samego przedmiotu trzy godziny nauki głośniejszego języka polskiego w oddz. III są dla oddz. IV godzinami nauki cichej tego przedmiotu i nawzajem trzy godziny nauki cichej w oddz. III przypadają jednocześnie z trzema godzinami nauki głośniejszej w oddz. IV — tym podobnie się dzieje z godzinami arytmetyki z geometrią prócz jednej osobnej w każdym oddz.

Rozkład tygodniowy godzin
może być następujący:

Godziny lekcyjne

Dni tygodnia	1	2	3	4	5	6
1	III	III IV	III IV	III IV	IV	IV
2	III	III IV	III IV	III IV	III (IV)	—
3	III	III IV	III IV	III IV	IV	IV
4	III	III IV	III IV	III (IV)	III	—
5	III	III IV	III IV	III IV	IV	IV
6	III	III IV	III IV	IV	IV	—

III(IV) oznacza, że oddz. III i IV mają lekcje w różnych izbach.

Co do oddz. V i VI:

W oddz. VI przewiduje się podział godzin nauki historii i geografii w ten sposób, że w pierwszym półroczu przeznaczona jest na historię 3 godziny, a na geografję 2 godz. tygodniowo, natomiast w półroczu drugim na historję 2, a na geografję 3 godz. tygodniowo. Śpiewu oba te oddz. uczą się wspólnie. Ćwiczenia cielesne odbywają się w zespołach chłopców i dziewcząt.

Warjant c.

Przedmioty	I	II	III	IV	V	VI	Liczba godzin ucznia
Religia	2	2	2	2	2	2	14
Język polski	6	6	6	6	5	4	37
Historja	—	—	—	—	3	3 2	8
Geografja	—	—	3	4	3	2 3	11 ¹ / ₂
Nauka o przyrodzie	—	—	—	4	3	3	12 ¹ / ₂
Arytmetyka z geometrją	3	4	4	4	4	3	25
Rysunek	1	1	2	2	2	2	12
Zajęcia praktyczne	1	2	2	2	3	3	16
Śpiew	1	1	—	2	—	2	12
Ćwiczenia cielesne	1	1	—	2	—	1 chł. 1 dz	9
Liczba godzin ucznia	15	17	23	24	28	25	157
Liczba godzin nauczyciela	15	17	43	—	—	51	—

Razem godzin nauczyciela 126: 114 etatowych i 12 nadliczbowych.

Ponadto 10 minut codziennych ćwiczeń cielesnych.

Wszystkie oddz. uczą się osobno wszystkich przedmiotów, z wyjątkiem śpiewu w oddz III—VI, oraz ćwiczeń cielesnych w tych samych oddz., przytem na ćwiczenia cielesne łączą się w zespół chłopcy z oddz. V i VI w drugi zespół dziewczęta z tych samych oddz. Godziny nauki historii i geografji w oddz. VI są podzielone w ten sam sposób, jak w warjancie b.

SZKOŁY O PIĘCIU NAUCZYCIELACH.

Przedmioty	I	II	III	IV	V	VI	VII	Liczba godzin ucznia
Religia	2	2	2	2	2	1+1	1+1	14
Język polski	7	7	7	7	5	3+3	3+3	45
Historja	—	—	—	—	3	2+1	0/3+1	8
Geografja	—	—	—	—	3	2+1	3+10	12,5
Nauka o przyrodzie	—	—	4	5	3	3	3+1	14,5
Arytmetyka z geometrją	3	4	4	4	4	2+2	2+2	27
Rysunek	1	1	2	2	2	2	2	12
Zajęcia praktyczne	1	2	3	3	3	3	3	18
Śpiew	1	1	1	2	2	—	2	12
albo	1	1	2	—	2	—	2	12
Ćwiczenia cielesne	1	1	2	2	2	2 chł. 2 dz.	—	12
albo	2	2	—	2	2	2 chł. 2 dz.	lub 14	12
Liczba godzin ucznia	16	18	26	27	29	30	29	175
lub	17	lub 19	—	—	—	—	—	lub 177
Liczba godzin naucz.	16	18	78	—	—	—	37	—
lub	17	lub 19	lub 76	—	V, VI i VII	—	—	—
—	—	—	—	—	4 ćw. ciel.	—	—	—

1 godzina chóru.

Razem godzin nauczyciela 154: 142 etatowe i 12 nadliczbowych.

Ponadto 10 minut codziennych ćwiczeń cielesnych.

Dla uzyskania oszczędności w liczbie godzin łączy się w jeden komplet do nauki śpiewu albo oddz. III i IV albo IV z VI i zawsze VI z VII; dla tego samego celu albo się łączy w jeden komplet przy ćwiczeniach cielesnych oddz. III i IV, albo też przeznaczają się na nie tylko po jednej godzinie, zamiast po 2, w oddz. I i II. Wybór wskazanych ewentualności zależy od liczby dzieci i warunków miejscowych. Oddziały VI i VII mają 18 godzin nauki równoczesnej w jednej izbie (2 godziny religji, 6 godz. języka polskiego, 3 godz. historii i geografji, w VII — historii lub geografji, 1 godz. nauki o przyrodzie, 4 godziny arytmetyki z geometrją, 2 godz. śpiewu), poza tem oddz. VI ma 10 godz. nauki osobnej (3 godz. historii i geografji, 2 godz. nauki o przyrodzie, 2 godz. rysunku, 3 godz. zajęć praktycznych), oddz. VII—9 (1 godz. historii lub geografji, 3 godz. nauki o przyrodzie, 2 godz. rysunku, 3 godz. zajęć praktycznych), ćwiczenia cielesne odbywają się w zespołach chłopców i dziewcząt z oddz. V, VI i VII. W oddz. VII — geografja w I półr., hi-

storia w II. Przy nauce równoczesnej według dwu programów religji, języka polskiego, nauki o przyrodzie, arytmetyki z geometrią oba oddz. pracują, jeden głośno, drugi cicho, nad tym samym przedmiotem. Organizacja nauczania historii i geografji, poza godzinami osobnemi dla każdego oddz. jest taka, że jedna z godzin z głośnej nauki historii, lub geografji, w oddz. VI przypada równocześnie z 1 godziną cichej nauki historii, lub geografji w oddz. VII, przytem należy się starać zapomocą niewielkiej odmienności rozkładu godzin w dwu półroczach o to, aby to były te same przedmioty, że dalej podczas godzin cichej nauki historii i geografji w oddz. VI odbywa się nauka głośna bądź geografji, bądź historii w oddz. VII, zależnie od półrocz.

Jeżeli jest do rozporządzenia sześć izb, wówczas oddz. VI i VII uczą się codziennie przez 3 godziny w jednej izbie, potem jeden z nich wychodzi do innej izby i dalsze lekcje odbywają się osobno. Jeżeli niema szóstego oddziału, to wówczas rozkład może być następujący:

Godzin lekcyjne

Dni tygodnia	1	2	3	4	5	6
1	VI	VI VII	VI VII	VI VII	VI VII	VII
2	VI	VI VII	VI VII	VI VII	VI (VII)	VII
3	VI	V VI VII ćw. ciel. chl. dz.	VI VII	VI VII	VI (VII)	VII
4	VI	VI VII	VI VII	VI VII	VI (VII)	VII
5	VI	VI VII	VI VII	VI VII	VI (VII)	VII
6	VI	V VI VII ćw. ciel. dz. chl.	VI VII	VI VII	VI VII	—

VI(VII) oznacza, że oddz. szósty i siódmy mają naukę w dwóch różnych izbach, ćwiczenia cielesne odbywają się osobno dla zespołu chłopców i zespołu dziewcząt, bądź na boisku, bądź w dwu różnych izbach lub lokalach szkolnych.

SZKOŁY O SZĘŚCIU NAUCZYCIELACH

Warjant a.

Przedmioty	I	II	III	IV	V	VI	VII	Liczba godzin ucznia
Religia	2	2	2	2	2	1+3	1+1	14
Język polski	7	7	7	7	5	3+3	3+3	45
Historja	—	—	—	—	3	3	0	8
Geografia	—	—	4	5	3	3	0	12 ^{1/2}
Nauka o przyrodzie	—	—	—	—	3	3	4	14 ^{1/2}
Arytmetyka z geometrią	3	4	4	4	4	3+1	3+1	27
Rysunek	1	2	2	2	2	2		13
Zajęcia praktyczne	2	3	4	4	4	3	2	23
Śpiew	1	1	2	2	2		2 3	12
Ćwiczenia cielesne	2	2	2	2		2 chl. 2 dz.		14
Liczba godzin ucznia	18	21	27	28	30	30	29	183
Liczb godzin naucz.	18	21	27	28		75		

1 godzina ćwiczeń chóru.

Razem godzin nauczyciela: 170.

Ponadto 10 minut codziennych ćwiczeń cielesnych.

Oddz. VI i VII mają 12 godzin nauki równoczesnej w jednej izbie, poza tem oddz VI ma 16 godzin nauki osobnej (3 godz. historii, 3 godz. geografji, 3 godz. nauk o przyrodzie, 2 godz. arytmetyki z geometrią, 2 godz. rysunku, 3 godz. zajęć praktycznych), oddz. VII — 15 (4 godz. historii lub geografji, 4 godz. nauki o przyrodzie, 2 godz. arytmetyki z geometrią, 2 godz. rysunku, 3 godz. zajęć praktycznych). Jednocześnie może się odbywać bez wyjątku nauka głośna i cicha tego samego przedmiotu (religia 1+1, 1 1, język polski 3 3, 3 3, arytmetyka 1 1, 1 1, prócz 2 godzin oddzielonych w każdym oddz.). Ćwiczenia cielesne odbywają się w zespołach chłopców i dziewcząt z oddz. V, VI i VII.

Podczas dwu pierwszych godzin oba oddz. VI i VII mogą się uczyć razem w większej z dwu własnych izb, potem się rozchodzą i każdy uczy się w swojej izbie.

Warjant b.

Stosuje się przy 14 godzinach nadliczbowych. Zasadniczy plan godzin podany poniżej:

Zasadniczy plan godzin, stosowany w szkołach o 6 nauczycielach przy 14 godzinach nadliczbowych oraz w szkołach z 7-miu nauczycielami i większą ich liczbą.

Przedmioty	I	II	III	IV	V	VI	VII	Liczba godzin ucznia
Religja	2	2	2	2	2	2	2	14
Język polski	7	7	7	7	5	5	5	43
Historja	—	—	—	—	3	3	0/4	8
Geografja	—	—	—	—	3	3	4/0	12 $\frac{1}{2}$
Nauka o przyrodzie	—	—	4	5	3	3	4	14 $\frac{1}{2}$
Arytmetyka z geometrją	1	4	4	4	4	4	4	27
Rysunek	3	2	2	2	2	2	2	13
Zajęcia praktyczne	2	3	4	4	4	4	4	25
Śpiew	1	1	2	2	2	2	2	12
Ćwiczenia cielesne	2	2	2	2	2	2	2	14
Razem godzin ucznia	18	21	27	28	30	30	29	183
Razem godzin nauczyciela	18	21	27	28	30	30	29	183

1 godzina ćwiczeń chóru.

Razem godzin nauczyciela 184.

Ponadto 10 minut codziennych ćwiczeń cielesnych.

Wskazane przy poszczególnych warjantach codzienne 10-minutowe ćwiczenia cielesne nie są obowiązkowe dla oddziału I i II. Należy przewidzieć różne możliwości przy organizacji ćwiczeń cielesnych.

a) przy istnieniu oddziałów równoległych V, VI i VII należy łączyć chłopców z oddziałów równoległych w jeden zespół i tak samo dziewczęta z oddziałów równoległych,

b) można tworzyć zespoły dziewcząt i chłopców z oddz. VI i VII a w oddz. V dzielić młodzież przynajmniej podczas niektórych ćwiczeń według płci na dwie grupy ćwiczące równocześnie,

c) można wreszcie organizować ćwiczenia cielesne w ten sposób, że zespoły ćwiczące osobno tworzy się z uczniów względnie uczniów oddz. V, VI i VII. Oszczędza się wtedy dwie godziny, które można wyzyskać na przykład na tworzenie grup przy nauczaniu przyrodznawstwa i zajęć praktycznych.

Można również przewidzieć tworzenie zespołów z uczniów i uczenic oddz. III i IV.

B. Szkoły powszechne z niepolskim językiem nauczania z wyjątkiem szkół z niemieckim językiem nauczania.

W oddz. V, VI i VII szkół 7 i 6-klasowych będzie obowiązował plan następujący:

	w szkole			7-klasowej			6 cio klasowej		
	V	VI	VII	V	VI	VII	V	VI	VII
Religia	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Język polski	4	4	4	4	4	4	4	4	4
J. nauczania	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Historja	2	2	4	2	2	4	2	2	4
Geografja	3	3	4	3	3	4	3	3	4
Nauka o przyrodzie	3	3	4	3	3	4	3	3	4
Arytmetyka z geometria	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Rysunek	2	2	2	2					2

	w szkole			7 klasowej			6 cio klasowej		
	V	VI	VII	V	VI	VII	V	VI	VII
Zajęcia praktyczne	3	3	3	3			3		
Spiew	1	1	1	1			1		
Ćwiczenia cielesne	2	2	2	2			2		
Ilość godzin ucznia	30	30	30	30	30	30	30	30	30

Poza tem obowiązują plany z roku 1927 ze zmianami następującemi:

1. Usuwa się w oddz. III osobną naukę historii a wzmacnia o jedną godzinę naukę języka polskiego i o jedną godzinę naukę języka nauczania.
2. W szkołach o 3 i 4 nauczycielach nie otwiera się oddziału siódmego. Uczniowie oddziału VI nie opuszczają szkoły pozostają na drugi rok w tym samym oddziale.
3. Zamiast kompletu, złożonego z oddz. V, VI i VII, tworzy się w tych szkołach komplet oddz. V i VI według dawnego planu godzin z tą różnicą, że znikają godziny, przeznaczone dla oddz. VII.

Programy nowe wchodzi do tych samych oddziałów co w szkołach polskich po odpowiednim przystosowaniu.

C. Szkoły powszechne dwujęzyczne.

Jak szkoły z niepolskim językiem nauczania z odróżnieniem przedmiotów, nauczanych w języku polskim i w języku nauczania.

D. Szkoły powszechne z niemieckim językiem nauczania,

Dawne plany godzin z następującymi zmianami:

1. usuwa się historję z oddz. III a wzmacnia o 1 godzinę naukę języka polskiego i niemieckiego.
2. W szkołach o 3 i 4 nauczycielach nie otwiera się oddziału siódmego, jak w szkołach z niepolskim językiem nauczania

Okólnik niniejszy będzie drukowany w najbliższym Dzienniku Urzędowym Ministerstwa W. R. i O. P. i zostanie rozesłany wszystkim publicznym szkołom powszechnym (przed 1^{szym} kwietnia).

Podsekretarz Stanu

(—) *Kazimierz Pieracki*

24

M I N I S T E R S T W O

Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

Dnia 12 marca 1934 r. Nr. I Pol:4269/33.

Wycieczki szkolne do Gdyni.

W związku z nadchodzącym okresem wycieczkowym — na prośbę Komisarza miasta Gdyni, Ministerstwo podaje do wiadomości, że celem uniknięcia wszelkich trudności, dyrekcje wzgl. kierownictwa szkół winny w sprawie organizowanych do Gdyni wycieczek porozumiewać się uprzednio pisemnie z Referatem Turystycznym Komisarjatu Rządu w Gdyni, podając proponowany termin przyjazdu wycieczek, ilość uczestników, czas pobytu i inne dane, niezbędne dla należytego zorganizowania opieki nad wycieczkami.

Naczelnik Wydziału

(—) *A. Kawalkowski*

25

Kurator Okręgu Szkolnego Brzeskiego**Z A R Z A D Z E N I E**

z dnia 16 marca 1934 r. Nr. I-7544/34

w sprawie ustalenia terminu zapisów do publicznych szkół powszechnych.

Na podstawie § 1 rozporządzenia Ministra W.R. i O.P. z dnia 30 maja 1932 r. w częściowym wykonaniu ustawy z dnia 11 marca 1932 r. o ustroju szkolnictwa (Dz. Urz. Mln W.R. i O.P. Nr. 4/32, poz. 41) ustaląm termin rozpoczęcia zapisów do publicznych szkół powszechnych w Okręgu Brzeskim na dzień 14 maja 1934 roku.

Kurator Okręgu Szkolnego

(—) *R. Petrykowski*

26

Kurator Okręgu Szkolnego Brzeskiego**Z A R Z A D Z E N I E**

z dnia 22 marca 1934 Nr. BP. 8069/34

w sprawie przestrzegania drogi służbowej.

Zdarzyły się wypadki, że niektórzy nauczyciele, zatrudnieni w szkołach państwowych lub publicznych na obszarze Okręgu Szkolnego Brzeskiego wnosili odwołania w sprawie zaszeregowania bezpośrednio do Ministerstwa W. R. i O. P.

W związku z tem, zwracam uwagę na konieczność ścisłego przestrzegania na przyszłość art. 23 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli (Dz. Ust. R. P. Nr. 85, ex. 1933 p. 650), który postanawia, że pisma w sprawach służbowych i osobistych tyczących się stosunku służbowego, nauczyciel powinien składać za pośrednictwem swego bezpośredniego przełożonego.

Kurator Okręgu Szkolnego

(—) *R. Petrykowski*

27

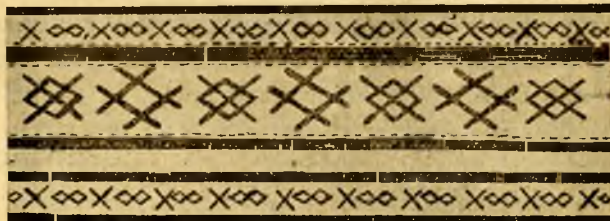
Kurator Okręgu Szkolnego Brzeskiego**Z A R Z Ą D Z E N I E**

z dnia 22 marca 1934 r. NO-8064/34.

*Do PP. Kierowników Publicznych Szkół Powszechnych
w Okręgu.*

Przypominając okólnik Kuratorjum z dnia 6 maja 1933 r. NO-8766/33 w sprawie tradycyjnych zabaw i gier ruchomych, zlecam rzeczowe i sumienne opracowanie ankiet nadesłanych przez Radę Naukową Wychowania Fizycznego.

Kurator Okręgu Szkolnego
(—) R. Petrykowski

R U C H S Ł U Ż B O W Y.

w Kuratorjum Okręgu Szkolnego Brzeskiego.

1) Minister W. R. i O. P. dekretem z dnia 5 grudnia 1933 r. Nr. BP=18826/33 przeniósł p. dra Michała Marcza, urzędnika prowizorycznego w VI st. sł. w Kuratorjum O. S. Brzeskiego, na równorzędne stanowisko do Zarządu Centralnego Ministerstwa W. R. i O. P., z dniem 1 listopada 1933 r.

2) Minister W. R. i O. P. dekretem z dnia 25 listopada 1933 r. Nr. BP-16489/33 mianował p. Edmunda Masojadę, prowizorycznego zastępcę inspektora szkolnego na obwód szkolny kościerski w Kościerzynie, prowizorycznym urzędnikiem w VII st. sł. w Kuratorjum O. S. Brzeskiego w Brześciu n.B. z dniem 1 grudnia 1933 r. z równoczesnym powierzeniem obowiązków kierownika Oddziału Oświaty Pozaszkolnej w temże Kuratorjum.

3) Minister W.R. i O.P. dekretem z dnia 29 stycznia 1934 r. Nr. BP=20128/33 powierzył p. Czesławowi Knichowickiemu, nauczycielowi Państwowej Wyższej Szkoły Budowy Maszyn i Elektrotechniki w Poznaniu p.o. okręgowego wizytatora szkół w Kuratorjum O.S. Poznańskiego, pełnienie obowiązków, wizytatora szkół zawodowych w Kuratorjum O. S. Brzeskiego z dniem 1 lutego 1934 r.

4) Ministerstwo W. R. i O.P. dekretem z dnia 13.II 1934 r. Nr. BP. 3586/34 przeniosło p. Marię Kubnową, prowizorycznego sekretarza administracyjnego w Kuratorjum O.S.B. w Brześciu n.B., na własną prośbę z dn. 1 marca 1934 r. na równorzędne stanowisko do Kuratorjum O. S. Warszawskiego w Warszawie.

5) Kurator Okręgu Szkolnego Brzeskiego dekretem z dnia 28.XII.1933 r. Nr. BP. 31284/33 zwolnił na własną prośbę p. Marię Poznańską, prowizorycznego urzędnika w X st. sł. w Kuratorjum O. S. Brzeskiego, z dniem 31 grudnia 1933 r.

w Inspektoratach Szkolnych O. S. Brzeskiego

Minister W. R. i O. P. przeniósł w stan spoczynku z dniem 31-go grudnia 1933 r. p. Wiktora Leśniewicza, inspektora szkolnego w Szczuczynie Białostockim, i p. Wojciecha Marszałka, inspektora szkolnego w Łomży.

Komunikaty.

OGŁOSZENIE

KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO BRZESKIEGO

o zamknięciu prywatnej szkoły powszechnej im. I. L. Pereca w Brześciu n.Bug. przy ul. Kościuszki Nr. 5.

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Brzeskiego zgodnie z § 23 rozporządzenia Ministra Wyznań Rel. i Ośw. Publ. z dnia 7 czerwca 1932 roku w prywatnych szkołach oraz zakładach naukowych i wychowawczych (Dz. U. Rz.P. Nr. 50 poz. 473) podaje do publicznej wiadomości, iż orzeczeniem Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 1 grudnia 1933 r. N. II P. 4913/33, zostaje zamknięta z dniem 15 czerwca 1934 r. prywatna koedukacyjna szkoła powszechna z żydowskim językiem nauczania im. I. L. Pereca w Brześciu nad Bugiem przy ul. Kościuszki Nr. 5, utrzymywana przez Zarząd Oddziału Stowarzyszenia „Zjednoczenie Szkół Żydowskich“ w Brześciu nad Bugiem.

Muzeum Oświaty i Wychowania Ministerstwa W. R. i O. P.

Muzeum Oświaty i Wychowania Ministerstwa W. R. i O. P. prosi wszystkich Opiekunów redakcyj czasopism wydawanych przez młodzież szkolną, o stałe darmowe przysyłanie swego czasopisma pod adresem: Muzeum Oświaty, Warszawa, Hoża 88 i z góry dziękuje za tę współpracę przy tworzeniu zbiorów muzealnych.

„Szkoła Junaka“ — podręcznik przysposobienia wojskowego.

Ukazała się już całość wydawnictwa „Szkoła Junaka“, obejmująca w 7 częściach całokształt zagadnienia wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego.

„Szkoła Junaka“ winna znaleźć się w bibliotekach szkolnych.

P.P. Nauczycielom i młodzieży szkolnej Administracja Wydawnictwa udzieli specjalnych ulg w opłatach.

Zamówienia należy kierować pod adresem Administracji: Warszawa — ul. Wilcza 32 m. 14 (konto P. K. O. Nr. 27272), lub na ręce upoważnionych delegatów Administracji, którzy będą się zgłaszali do szkół.

Zbiór ustaw i rozporządzeń dotyczących ustroju i organizacji szkolnictwa w Polsce.

Państwowe wydawnictwo Książek Szkolnych we Lwowie wydało własnym nakładem ustawy, rozporządzenia i okólniki, dotyczące ustroju i organizacji szkolnictwa w Polsce w osobnej broszurze.

Książka obejmuje całokształt prawnych przepisów i wskazówek w dziedzinie powyższej i może być, zdaniem naszym, pomocą tak dla nauczyciela, jak również dla urzędów i biur administracji państwowej, a przede wszystkim szkolnej.

Cena egzemplarza wynosi zł. 0.90. Przy zbiorowych zamówieniach wprost Państwowego Wydawnictwa we Lwowie, ul. Kurkowa 21 — udziela się 25 proc. rabatu.

Tablice i wzory do obliczeń statystycznych.

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lubelskiego wydało tablice i wzory do obliczeń statystycznych.

„Tablice“ w cenie gr. 80 są do nabycia w Bratniej Pomocy Szkoły Budownictwa w Lublinie.

O K Ó L N I K

Towarzystwa Popierania Budowy Publicznych Szkół Powszechnych na terenie Okręgu Szkolnego Brzeskiego.

Do

Zarządów Kół Towarzystwa Popierania Budowy Publicznych Szkół Powszechnych.

Niektórym kołom przy prowadzeniu rachunkowości nasuwać się pewne trudności, przeto podaję niżej następujące wyjaśnienia:

1. Wpływy kasowe Zarządu Koła.

Zarząd Koła nie prowadzi kwitarjusza wpływów kasowych, na wszelkie bowiem wpłaty, jak: wpisowe (legitymacje), składki członkowskie (znaczki składkowe) i cegiełki wydaje odpowiednie druki i znaczki. Wszystkie te druki zatem są wartościami kasowymi, którei Komitet Okręgowy obciąża każde Koło i ze sprzedaży których Zarząd Koła musi się wyliczyć.

II. Wydawanie legitymacyj członkowskich.

Legitymacje członkowskie wydaje członkom zwyczajnym Zarząd Koła. Wystawienie legitymacji jest zarazem dowodem pobrania od członka wpisowego w kwocie 50 groszy.

III. Pobieranie składek członkowskich.

Skarbnik Koła pobiera od członków zwyczajnych składki członkowskie w wysokości 4 zł. rocznie. Składki mogą być pobierane ratami po 50 gr. Pobieranie tych składek odbywa się przez sprzedaż znaczków składowych i nalepianie ich wewnątrz legitymacji członkowskich w miejscach na ten cel przeznaczonych. O ile przyjęcie członka Koła nastąpiło w pierwszej połowie kwartału, to składki członkowskie należy pobrać za cały kwartał, t. j. 1 zł., jeżeli zaś przyjęcie to miało miejsce w drugiej połowie kwartału, to składki członkowskie należy pobierać za pół kwartału, to jest 50 gr.

IV. Dochody nadzwyczajne.

(niestałe)

Dochody z różnego rodzaju imprez nie przechodzą przez księgę kasową Koła. Jeżeli impreza urządzona była staraniem Koła, Zarząd Koła sporządza protokół, wykazując w nim rachunkami dochody i wydatki imprezy, a saldo dodatnie (pozostałość) wpłaca blankietami nadawczymi P. K. O. na konto Nr. 144.300, jako ofiarę na rzecz Towarzystwa, z wyraźnym zaznaczeniem na odwrotnej stronie środkowego odcinka blankietu nadawczego (dowód wpłaty), z jakiego tytułu dokonano wpłaty. Odcinek przekazu (potwierdzenie dla wpłacającego) należy dołączyć do protokołu. Jeżeli imprezę urządziło inne Towarzystwo, a dochód pragnie przekazać na rzecz Tow. Pop. B. P. S. P., przekazuje go bezpośrednio na rzecz Komitetu Okręgowego również za pośrednictwem P. K. O. na to same konto.

V. Czynności skarbnika Koła.

Skarbnik Koła prowadzi: a) księgę kasową, b) księgę kontową składek członkowskich i c) kontrolę wydanych cegiełek.

W księdze kasowej skarbnik zapisuje: a) ilość otrzymanych od Komitetu Obwodowego legitymacyj członkowskich, b) ilość znaczków składowych po 50 gr., c) ilość cegiełek na budowę szkół ściśle według posiadania powyższych materiałów, e) każdą dokonaną wypłatę na rzecz Komitetu Okręgowego za sprzedane legitymacje, znaczki i cegiełki. W końcu roku kalendarzowego księga kasowa winna być zamknięta ra-

chunkowo, zapisy następnego roku mogą być dokonywane w dalszym ciągu w tej samej księdze.

Po przyjęciu każdego członka do Koła, skarbnik wpisuje jego nazwisko i imię do księgi kontowej składek członkowskich, notuje numer wydanej legitymacji. W rubryce „uwagi“ należy odnotować datę przyjęcia członka do Koła. Pobierane składki skarbnik Koła wciąga do księgi kontowej składek członkowskich przy odpowiednich nazwiskach, zaliczając je stosownie do ilości wykupionych znaczków składkowych na rachunek poszczególnych kwartałów lub półkwartałów danego roku.

Kontrolę cegiełek, wydanych członkom Koła do rozsprzedaży, skarbnik Koła prowadzi według dowolnego wzoru. Kontrola ta winna być ułożona i prowadzona w ten sposób, by bez żadnych trudności w każdej chwili można było ustalić stan wydanych do sprzedaży cegiełek.

Wpłaty na rzecz Komitetu Okręgowego winny być dokonywane przez Zarząd Koła każdorazowo z chwilą, gdy suma posiadanej przez Zarząd Koła gotówki dosięgnie 10 zł.

Przy dokonywaniu wpłat do P. K. O. bezwarunkowo należy wskazywać numer rejestracyjny Koła oraz dokładny adres i nazwę szkoły lub instytucji, przy której Koło istnieje

Przez podanie dokładnego adresu i nazwy szkoły oraz numeru rejestracyjnego Koła, na środkowym odcinku blankietu nadawczego P. K. O., powstaje w Zarządzie Komitetu Okręgowego możliwość właściwego zaksięgowania wpływu, a tem samem odciążenia Koła na wpłaconą kwotę.

Dowody wpłat na konto Komitetu Okręgowego należy starannie przechowywać.

VI. W sprawie wydatków administracyjnych Kół.

Z uwagi na to, że fundusze T-owa są przede wszystkim przeznaczone na cele zasadnicze, należy wszelkie wydatki administracyjne czynić możliwie oględnie z zachowaniem jak najdalej posuniętej oszczędności, ograniczając się do potrzeb rzeczywiście koniecznych i to w tych wypadkach, jeżeli sposobem „domowym“ nie można tego uskutecznić.

Zasadniczo wydatki administracyjne Kół winne się prowadzić wyłącznie do wydatków związanych z korespondencją. Tę ostatnią Zarządy Kół prowadzą tylko z Zarządami swoich obwodów, a w żadnym wypadku nie z Zarządem Okręgowym.

Zarząd Okręgowy na ten cel przekazuje poszczególnym Zarządom Obwodów, na ich wnioski, pewne minimalne kwoty

ty, które w miarę rzeczywistej potrzeby przydzielone będą poszczególnym Kołom przez Zarządy Obwodów.

Delegat Zarządu Głównego

(—) *Edw. Dunin-Markiewicz*
poseł na Sejm.

Powszechny Uniwersytet Korespondencyjny.

Założony przed niespełna dziesięcioma latami Powszechny Uniwersytet Korespondencyjny w dążeniu do udostępnienia wszystkim samouctwa w możliwie szerokim zakresie, uruchomił obecnie Kurs Gimnazjalny, oparty o nowe programy szkolne i zorganizowany według nowego ustroju szkolnictwa.

Kto posiada świadectwo 7-miu oddziałów szkoły powszechnej lub też odpowiednie przygotowanie, może niewielkim stosunkowo kosztem w ciągu dwu lat nauki w P. U. K. przerobić cały materiał, obejmujący cztery lata nauki i zdobyć potrzebne świadectwo gimnazjum.

Opłaty w wysokości zł. 25 miesięcznie obejmują skrypty z wszystkich przedmiotów, nauczanie i ewentualnie uzupełniające konferencje instruktorów objazdowych.

Kurs Gimnazjalny ma specjalne zastosowanie dla pracowników umysłowych, państwowych, samorządowych i prywatnych, którym brak świadectwa gimnazjalnego zamykał drogę do awansu i zajęcia bardziej odpowiedzialnego stanowiska.

Dokładnych i szczegółowych informacji udziela na każde zapytanie Dyrekcja P. U. K. w Warszawie, Al. Róż Nr. 2, tel 8-21-10.

Podręcznik do zajęć praktycznych w kl. V, VI i VII szkół powszechnych.

Wyszedł podręcznik do zajęć praktycznych w kl. V, VI i VII szkół powszechnych, opracowany i wydany staraniem nauczycielek szkół zawodowych, zorganizowanych w stowarzyszeniu Służba Obywatelska (Warszawa, ul. Wspólna 81 — P. K. O. Nr. 16370).

Podręcznik został zaaprobowany przez Ministerstwo W. R. i O. P. w brzmieniu „Zatwierdzam do użytku szkolnego wydawnictwo p. t. formy bielizny i ubrań, jako wydawnictwo pomocnicze dla nauczycielek szkół powszechnych“. *Dr. J. Bałliczki*, dn. 13.I.34.r. N 4259/33.

Cena egz. (9 arkuszy) 2 zł. 50 gr.

CZĘŚĆ NIEURZĘDOWA

Poświęcona pracy nauczycielstwa w szkole i poza szkołą.

EDWARD JAGUSIAK.

Realizacja zagadnień gospodarczych w nowych programach.

(Artykuł dyskusyjny).

Rzeczą bezsporną jest, że niedomagania gospodarcze naszego organizmu państwowego w dobie dzisiejszej — pomijając kryzys, jako zjawisko światowe, korzeniami swemi tkwią w psychice społeczności szlacheckiej dawnej Rzeczypospolitej oraz w okresie utraty niepodległości, kiedy nie mogliśmy stworzyć własnego systemu gospodarczego.

Łokieć i miarka, czy warsztat rzemieślniczy, to podle zajęcia w Polsce niepodległej, z którymi mogli się parać conajwyżej przybysze lub autochtoni pośledniej kondycji. Naród, za który należy uważać rządzącą wtedy warstwę, owszem — zdolny był do porywów i czynów na najwyższą miarę bohaterstwa — niezdolny do zrozumienia prozy życia codziennego — do budowania fundamentów gospodarki narodowej. Jasnym jest, że czego nie stworzyliśmy w państwie niepodległym w dobie rozkwitu i siły mocarstwowej — nie mogliśmy dokonać u schyłku niepodległości lub w niewoli, kiedy poszczególne prowincje Polski zaborcy starali się wtłoczyć w orbitę swoich wpływów gospodarczych, eksploatując zabrane ziemie i traktując je, jako rynki zbytu. Inicjatywa i praca takich ludzi jak Tyzenhaus, Staszyc, Ogiński, Drucki = Lubecki, nie mogła się rozwinąć i wydać należytych rezultatów. Potem przychodzi wielka epoka romantyzmu i mesjanizmu polskiego, która, mimo wielkiego swego znaczenia w historii naszego narodu w dziedzinie gospodarczej przyniosła tyleż, co sarmatyzm w okresie niepodległości, obcą była trzeźwej, zimnej i wyrachowanej myśli gospodarczej.

Niewiele posuwa naprzód sprawę okresu pozytywizmu, starający się zwrócić polską myśl społeczno-polityczną na drogę odrodzenia gospodarczego. Wprawdzie widzimy, że często

nawet doniedawny ziemiarin idzie do wolnego zawodu lub do przemysłu, ale przemysł ten już w zaraniu opiera się na kapitale obcym. Na opuszczonej przez ziemianina roli usadawia się kolonista niemiecki, rugując nawet często z roli chłopą polskiego, który emigruje za morze, rzadko tylko zdobywając tam sobie lepsze warunki bytu niż w ojczyźnie.

Przez setki więc lat psychika nasza urabiała się zbyt jednostronnie, bez dostatecznego nastawiania na sprawy gospodarcze. Słusznem jest twierdzenie, że skutkiem tego w psychice tej powstał pewien uraz, czy luka. Świadomość tego musi mieć przedewszystkiem nauczyciel, jako ten, który dawać będzie dziecku przez cały czas pobytu jego w szkole, a nawet potem w organizacjach młodzieżowych, pierwsze nastawienie gospodarcze. Jakżeż słuszenie i głęboko sprawę tę ujął w swym świetnym artykule Gen Orlicz-Dreszner *), który powiada, że obecnie w pierwszym rządzie musimy dążyć do przebudowania struktury psychicznej naszego narodu i uzupełnić dotychczasowe pojmowanie patriotyzmu uczuciowo-politycznego patriotyzmem gospodarczym.

Niemniejsze uznanie, podziw i zrozumienie musi mieć dzisiejszy młody obywatel dla twórców i budowniczych dawnych, czy dzisiejszych naszego własnego i niezależnego bytu gospodarczego, niż dla bohaterów, odnoszących zwycięstwa na polu walki orężnej. Z jednakowym zapałem wychowanek nasz chwytać ma za karabin, jak i za plug, czy kielnię — tak samo radośnie ma bić w nim serce na wieść o wygranej bitwie, jak i na wieść o zdobyciu przez Polskę nowych rynków zbytu na polski węgiel, sól, drzewo, lub naftę. Młody obywatel musi jasno wiedzieć, że dziś nie samym tylko śpiewem patriotycznym, konfederatką, amarantem i kontuszem, nie odruchami poświęcenia, a nawet krwią ofiarnie wylaną — ma budować przyszłość mocarstwową państwa, lecz równoległe z tym, twarzą, systematyczną pracą codzienną. Tak przebudowane i zrozumiane pojęcie patriotyzmu musi wejść w krew i mózg naszego społeczeństwa, by jaknajszybciej usunąć wspomnianą lukę i uraz. W tem miejscu leży dla nauczyciela istota zagadnienia, które mu nowe programy zalecają realizować w zakresie t. zw. wychowania gospodarczego. Rozumiem, że szkoła ma to realizować nietylko teoretycznie, ale przedewszystkiem praktycznie. Zadanie olbrzymie i obliczone na lata. Jeśli bowiem

*) „Kurjer Poranny“ Warszawa 30 listopada 1933 r.

dziś stworzyliśmy, lub zbliżamy się do końca w tworzeniu własnego systemu prawodawstwa, parlamentarno-konstytucyjnego, opieki społecznej itd., to nie możemy tego powiedzieć o montowaniu własnego systemu gospodarczego, nie możemy go bowiem budować w tempie zbyt pośpiesznym, w sytuacji, mocno skomplikowanej kryzysem światowym — w dodatku bez tradycji i własnego doświadczenia historycznego. A jednak od tego systemu, od świadomości i wysiłku całego narodu zależy będzie, czy nasze aspiracje mocarstwowe będą miały odpowiednik w silnych podstawach ekonomicznych, czy nadal zostaniemy kolonją do eksploatacji dla obcych kapitałów.

Rozmiary niniejszego artykułu nie pozwalają cytować przykładów, a przede wszystkim nieublaganych cyfr, dobitnie świadczących, że sytuacja nasza w dziedzinie niezależności gospodarczej jest nadwyraz ciężka. Ciekawych i pragnących poznać to lepiej odsyłam do broszury St. Machowskiego „O wychowaniu gospodarczem w nowych programach“.

Tutaj pragnę zająć się kwestją realizacji tego zagadnienia na terenie szkoły od strony przede wszystkim praktycznej, najbardziej obchodzącej nauczyciela. Przyjmuję poza to za pewnik, że niema nauczyciela, któryby nie przetrwał gruntownie problemu i nie był nastawiony w pracy szkolnej na sprawy gospodarcze. Głębokie bowiem przeświadczenie o słuszności takiego ujmowania rzeczy przez programy, jest fundamentem w tej pracy, która wydać ma należyte owoce. Drugim ważnym warunkiem do świadomego i skutecznego działania, jest gruntowne poznanie nowych programów właśnie od strony gospodarczej. Dalej, musimy uwzględnić środowisko i wiązać z niem i specyficznymi właściwościami regionalnymi wytyczne programów — jasnym jest bowiem, że nie wszędzie zalecenia programowe dadzą się wszędzie jednakowo dostosować i wykonać. Kontrasty są bowiem olbrzymie: Polesie, powiedzmy i Śląsk, Podkarpacie — Pomorze itd.

Wspominając powyżej o teoretycznym i praktycznym realizowaniu wychowania gospodarczego przez szkołę, pragnę wyjaśnić to przykładowo: otóż na lekcji geografji w klasie V-ej nauczyciel, mówiąc o Podkarpaciu i przemyśle naftowym, uswiadania uczniów o roli kapitału obcego w tym przemyśle. Następnie dzieci przy pomocy nauczyciela wysnuwają wnioski, że stan ten jest zły i należy go zmienić. Ale jak? — przez składanie oszczędności, z których utworzą się wielkie kapitały

polskie, rugujące w przyszłości kapitały obce. Jeśliby więc tylko na tem miało się skończyć, byłaby to teoria, konieczna zresztą w niektórych sytuacjach, np. jeśli idzie o wysnuwanie pewnych wniosków w stosunku do przeszłości historycznej. W wyżej podanym zaś wypadku, dzieci i nauczyciel nie mogą tylko deklamować, ale każde musi należeć do kasy oszczędności i naprawdę uczyć się oszczędzać.

Nie mnożę dalszych przykładów, bo sądzę, że sprawa jest zupełnie jasna.

Indywidualne realizowanie w klasie zagadnień gospodarczych przez nauczyciela zawsze musiałyby mieć charakter teoretyczny i niepełny, gdyby traktowane było w oderwaniu od szkolnych organizacji uczniowskich, których rola i znaczenie — mojem zdaniem — niepomniernie wzrasta i istnienie ich w każdej szkole czyni dziś nieodzownymi. Trudno bowiem sobie wyobrazić, by mówić dzieciom o oszczędności bez istnienia szkolnej kasy oszczędności — rozwijać w nich zmysł spółdzielczy i kupiecki bez wzorowo prowadzonej spółdzielni uczniowskiej itd.

Różnie oczywiście przedstawiać się będzie sprawa organizacji w szkole niżej zorganizowanej i w szkole o wyższej organizacji. To też nauczyciel, czy grono nauczycielskie zastanowić się musi nad ustaleniem pewnych form dla organizacji szkolnych, przez które mamy oddziaływać i wyrabiać dzieci społecznie i gospodarczo. W szkole o jednym nauczycielu niemożliwe jest prowadzenie wielu organizacji. W tym wypadku więc należy oprzeć się na gminie uczniowskiej, złożonej z dzieci starszych. W ramach tej gminy wyłoni się i będzie pracować sekcja spółdzielcza sklepiku szkolnego, sekcja kasy oszczędności, czy sekcja LOPP. Umiejętne rozplanowanie tej pracy przez nauczyciela w czasie na poszczególne sekcje, których nie może być dużo, pozwoli mu całkowicie oddziaływać na młodzież i samorząd ten będzie spełniał swoją rolę. Jedynie jeśli idzie o harcerstwo, do prowadzenia którego trzeba mieć praktyczne przygotowanie, to znaczy, trzeba samemu być harcerzem, należy je wyodrębnić i prowadzić jako organizację samodzielną w szkole o każdym stopniu organizacyjnym, co nie przeszkadza, że harcerze jako element najlepszy i najbardziej twórczy z pewnością wejdą do poszczególnych sekcji, i nauczyciel będzie miał doskonałą pomoc w pracy.

Jeśli idzie o szkołę o większej liczbie nauczycieli, to i tu cementem, łączącym harmonijnie całość pracy wychowawczo-

gospodarczej, winen być też samorząd szkolny. Pamiętać przytem musimy, że klasa jako taka, jest grupą przygodną, a w każdym razie mniej naturalną, niż powiedzmy, sekcja modelarstwa lotniczego, koło śpiewacze lub teatralne, grupujące dzieci z różnych klas, ale o jednakowem zamiłowaniu.

Uważam więc, że samorząd klasowy musi istnieć dla celów np. porządkowych itp., o charakterze normatywnym ale nigdy poto, by w tych bądź cobądź, przygodnych zespołach realizować całkowicie postulaty wychowawczo-gospodarcze. Potwierdza to zresztą i życie: widzimy bowiem aż nadto często, że harmonijnie! żyją dzieci różnych klas, dopasowywując się do siebie upodobaniami, niż dzieci tej samej klasy, sztucznie pobudzane do współżycia i współpracy. Każdy więc nauczyciel powinien objąć nadzór nad jedną z sekcji, lub którąś z organizacyj szkolnych; nad całością czuwać musi Rada Pedagogiczna oraz Zarząd Samorządu międzyszkolnego, wtedy tylko bowiem wysiłki poszczególnych nauczycieli nie będą rozstrzelone, a praca będzie celowa. Dziś, przy nie zawsze prześlanej pracy, spotyka się takie sytuacje: samorząd klasy A. urzęduje loteryjną fantową, za tydzień robi to samo klasa B. oczywiście z daleko gorszym rezultatem. Kółko Czerwonego Krzyża postanowiło zająć się uporządkowaniem mogił poległych — taką samą decyzję powzięli harcerze. Musi być więc czynnik nadrzędny, regulujący pracę tych autonomicznych komórek samorządu szkolnego.

Uregulowanie tych spraw ważne jest nietylko dla celowego realizowania wychowania gospodarczego, ale ważnem jest w szczególności właśnie dla tego odcinka pracy, gdyż zamierzenia gospodarcze musi w pierwszym rzędzie cechować systematyczność i planowość.

Rozpatrzmy teraz sprawę od strony regionalizmu i śródowiska. Otóż w ośrodkach rdzennie polskich lub przy nieznanym odsetku mniejszości wydaje mi się rzeczą konieczną uświadamianie dzieci co do faktycznego stanu rzeczy w chwili obecnej, jeśli idzie o naszą sytuację w przemyśle, handlu, czy o zagadnienia emigracyjne. Inaczej nietylko że głodne i obdarte dziecko nie zrozumie dlaczego jest głodne, skoro Polska posiada tyle skarbow i dóbr przyrodzonych, ale będzie ogromnie podatne do wzbudzenia w nim już jako w dorastającym obywatelu uczuć nienawiści klasowej. A przecież obowiązkiem szkoły jest wychować obywatela wolnego od tego rodzaju u-

czuć, a co więcej, obywatela, świadomie współdziałającego z Państwem w usunięciu gnębiącego nas wszystkich zła.

Pytanie, czy tak samo nauczyciel ma postępować na terenach mniejszościowych, powiedzmy, na Polesiu lub Wołyńsku? Wszak tu nie będzie mówił do większości dzieci polskich, a często tylko do dzieci mniejszości. Czy ma więc wyrabiać i utrzymywać wiarę i przekonanie w potęgę gospodarczą Państwa Polskiego w małym Peleszuku, czy też mówić ma nagą prawdę, jak do dziecka polskiego, z pewną podświadomą obawą, że rozwiewa nimb wielkości, otaczający Polskę, że wielkość tę i potęgę ściąga bez litości z wyżyn do zwykłej rzeczywistości, która może nie będzie imponować tamtym. Sądzę, że nauczyciel zawsze musi mówić prawdę! Jedynie podejście do spraw gospodarczych w tych wypadkach musi być gruntownie przemyślane, by nie zrodziło w dzieciach lekceważącego stosunku do narodu i Państwa Polskiego, jak z drugiej strony — nie wytworzyło w nim znowu fałszywego pojęcia o bezsilności naszego organizmu państwowego. Poza to siłę naszą i potęgę musi temu dziecku przedstawiać na wszystkich innych odcinkach naszego życia, podkreślając, że wyjątkowo ten odcinek dla takich to właśnie przyczyn wymaga o wiele większego czasu do uporządkowania go, niż inne. Dalej, praktycznie nie ma dowieść dziecku i otoczeniu — nie samym zaś demonstrowaniem ilustracyj Gdyni — jak wiele Państwo nasze zrobiło i robi w dziedzinie dźwignięcia życia gospodarczego kraju. Wychodząc naprzykład od małej wydajności gleby polskiej, od prymitywnego sposobu bytowania ludności, łatwo mu będzie wykazać różnicę z innymi obszarami Polski etnograficznej. To, co powie nauczyciel w szkole, potwierdzą wysłużeni żołnierze, których nie brak we wsi. Następnie nasunie się wniosek, że i tutaj można wiele ulepszyć i poprawić, dźwignąć dobrobyt i podnieść stopę życiową. Programy poszczególnych przedmiotów, a w szczególności zajęcia praktyczne, następczą masę okazji do stosowania przez nauczyciela tak samych przykładów, jak i różnych sposobów podejścia do zagadnienia. Na terenie wsi można zacząć choćby od szkolnych zespołów hodowlanych królików, drobiu, zespółów kwiatowych i warzyw, których dzisiejsza wieś prawie nie spożywa. Baczyć jednak należy pilnie, by rozpoczęta z dziećmi tego rodzaju praca doprowadzona była do końca. Nie należy więc brać odrazu dużo, większość bowiem szkół, przeważnie na kresach, to szkoły mniejklasowe, gdzie nauczyciel może liczyć tylko na własne siły, zainteresowanie bowiem szkołą nie przeniknęło jeszcze należycie do duszy starszego społeczeństwa, by liczyć na wydatną

jego pomoc. Konieczne jest też zapewnienie sobie fachowej pomocy instruktora rolnego, tak samo, jak przy organizowaniu kas oszczędności, opieki i kontaktu z K.K.O., P.K.O., lub Kasą Stefczyka, czy spółdzielczą księgarnią nauczycielską, jeśli idzie o sklepik szkolny.

Pozostanie jeszcze przełamanie niewiary i konserwatyizmu starszych, których zjednać trzeba nieraz dla wspomnianych założeń osobiście, gdy same dzieci ofuknięte przez nich, nie nie poradzą. Dalej, jeśli idzie o ośrodki wiejskie, do których zaliczyć trzeba ośrodki małomiasteczkowe, należy mieć na uwadze podniesienie sadownictwa. Musi się znaleźć kawałek ziemi przy każdej szkole na założenie i prowadzenie szkółki drzew owocowych. To będzie realny wysiłek szkoły w kierunku zastępowania importu owoców do Polski, których sprowadzamy za setki tysięcy złotych rocznie. Kresowy las i pole dostarczy ziół i owoców leczniczych, jagód i grzybów, byle należyce zorganizować zbyt tych produktów, w czym wybitnie dopomóc może nauczyciel.

Trudno jest zresztą tu wyliczyć wszystkie możliwości, praktycznego realizowania programowych wskazań gospodarczych. Tu, jak i gdzieindziej —decydować będzie osobowość nauczyciela, który pamiętać musi, że do szkoły należy rozruszanie i rozbudzenie gospodarcze najbardziej głuchych zakątków, oraz rozbudzenie zapału i przedsiębiorczości w tej dziedzinie. Inaczej podchodzić będziemy do tych zagadnień w mieście, gdzie łatwiej nam jest pracować z uwagi na większą ilość sił nauczycielskich i możliwość racjonalnego podziału pracy, jak również, z uwagi na inteligentniejszy materiał młodzieżowy i większe zrozumienie wśród rodziców. Tu jednak jak i na wsi w pierwszym rzędzie działać będziemy przez kasę oszczędności i spółdzielnię uczniowską, nie pomijając zresztą zespołów hordowlanych, które, jak wskazują choćby stosunki wojenne w Niemczech, mogą w czasach wyjątkowych, zaważyć mocno na samowystarczalności aprowizacyjnej kraju.

Pozatem w mieście będziemy mieli więcej możliwości do poddania obserwacji dzieci przejawów życia przemysłowego i handlowego. Miasto też w większej mierze sprzyja skierowaniu umysłów młodzieży w kierunku rozbudzenia zainteresowań technicznych.

Ucząc i wychowując na wsi czy w mieście, pamiętać musimy, że niewiadomo, czy wychowani przez nas obywatele

żyć i pracować będą w kraju, czy też poza jego granicami. Dla tego duży nacisk musimy kłaść na to, by młodzież orjentowała się w obowiązkach w stosunku do kraju macierzystego. Emigracja sama w sobie nie jest czemś ujemnem, o ile ta emigracja będzie zorganizowana i uświadomiona narodowo, rozumiejąca swoją rolę i obowiązek w stosunku do Macierzy. Emigracja taka w znacznej mierze może wpływać na rozwój życia gospodarczego swego kraju nie tylko przez zorganizowaną konsumpcję towarów polskich — ale winna być propagatorem i przedstawicielem interesów polskiego przemysłu i handlu. Tych przejawów zrozumienia swych zadań dotychczas emigracja nasza, z różnych zresztą przyczyn, nie wykazała. Ze szkoły właśnie młody obywatel ma wynieść zrozumienie swej roli przyszłego emigranta, pioniera i obrońcy gospodarczych interesów Polski.

Powyższe zagadnienia poruszają zaledwie najważniejsze momenty gospodarcze naszych programów, nie wyczerpując wszystkiego. Są one jednak fundamentalnymi i od nich musi wyjść nauczyciel, chcący spełnić swoje obowiązki w tym dziale.

Na zakończenie pragnąłbym poruszyć jeszcze jedną sprawę, mianowicie dostosowanie pewnych punktów programów do potrzeb i właściwości regionalnych. Czynnikiem ten jest tak mocno podkreślony w programach, że każda szkoła będzie się starała go uwzględnić w nauczaniu i wychowaniu. Jeśli jednak każda szkoła będzie ujmowała to po swojemu, obawiam się, by nie było zbyt wiele nieporozumień i niedociągnięć. Poszczególne nauczyciel, a nawet całe grono nauczycielskie nie zawsze jest odpowiednio długo żyte z terenem. Nasuwałoby się pytanie, czy nie należałoby, jako praktyczne uzupełnienie ogólnych wskazań programowych z zakresu wychowania gospodarczego, ustalać pewnych zasadniczych zagadnień regionalno-gospodarczych, wokół których w pierwszym rzędzie nauczyciel skupiałby zainteresowania młodzieży, która pozostanie przecież w większości na danym terenie i decydować będzie o tych sprawach. Weźmy konkretny przykład: na Polesiu, wymagającym melioracji, trudno jest wychowywać młodzież bez podkreślenia znaczenia osuszenia mokradel. To ciągle nastawienie młodzieży w tym kierunku jest nieodzowne, poza zagadnieniami gospodarczymi natury ogólnej. Przez to bowiem przygotujemy aktywnego obywatela, który, w przeciwieństwie do dzisiejszego, sam ujmie sprawę w swoje ręce i wystąpi nie tylko z inicjatywą, ale i z pieniędzmi — celem przeprowadzenia tego kapitalnego zadania gospodarczego, bez stałego oglądania się na inicjatywę i pomoc rządową.

Jeśli weźmiemy przykłady pomniejsze —to nie będziemy np. urabiać opinii w okolicy, czy powiecie o konieczności zakładania sądów handlowych, o ile nie będzie ku temu wybitnie sprzyjających warunków klimatycznych i innych, jak również nie będziemy propagować koszykarstwa tam, gdzie brak odpowiednich terenów wikliniarskich.

Reasumując wspomniane wywody uważałbym za konieczne utworzenie instytucyj regionalno-gospodarczych, któreby opracowały jednolite wytyczne, uzupełniające wytyczne programowe. Miałyby to wielkie znaczenie nie tylko dla nauczycielstwa, ale przede wszystkim dla celowego skierowania wysiłków we właściwym kierunku, co byłoby z korzyścią dla całego państwa. Czy należałoby tu stworzyć odrębną zupełnie instytucję czy też włożyć to na barki którejs z instytucyj już istniejących, byłoby to pytanie, które mogłyby rozstrzygnąć jedynie czynniki do tego powołane.

Rzucając szereg myśli w niniejszym artykule, pragnąłbym wywołać dyskusję na poruszone tematy, a bowiem, jak doniedawna „Szabla i słowo kształtowały polską duszę narodową“*), tak dziś polską rzeczywistość zbudować i ugruntować musi wytężona i celowa praca organiczna całego narodu, w której nauczyciel, dźwigając olbrzymią odpowiedzialność, wien zabierać głos co do sposobów jej realizowania

*) Słowa p. Premjera J. Jędrzejewicza, wypowiedziane na inauguracji Polskiej Akademji Literatury.

MIECZYŚŁAW KOTARBIŃSKI.

Organizacja pracy w klasie I na podstawie nowego programu.

(Biblioteka „Jak realizować nowe programy szkolne“ Nr. 6).
Streszczenie.

Dla nauczyciela ma szczególnie ważne znaczenie znajomość dziecka, wstępującego po raz pierwszy do szkoły, zasadniczych cech jego rozwoju psychicznego. Chodzi w danym wypadku o znajomość typu 7-letniego dziecka z pominięciem różnic, jakie zachodzą między poszczególnymi jednostkami.

Przedewszystkiem naszą uwagę zwraca ogromna ruchliwość i ciekawość dziecka. W tym okresie dziecko cechuje: „egocentryzm, zabawowy i subiektywny stosunek do świata“, niezdolność do ujmowania stosunków, życie uczuciowe, skupione dokoła rodziny i domu, pewna nieufność, ale równocześnie respekt dla dorosłych, zmienność, krótkotrwałość i ograniczoność uwagi“. Znajomość tych właściwości jest niezbędna przy organizowaniu wychowania i nauczania dla ułatwienia dziecku przejścia od beztroskiej zabawy do pracy i obowiązku.

Dość duże różnice zachodzą między dzieckiem miejskiem a wiejskiem, dlatego też praca na wsi — szczególnie w okresie przygotowawczym — musi mieć zupełnie inny charakter, niż w mieście, a sam okres przygotowawczy będzie na wsi trwał dłużej. Dzieci zaś, które nie mogą poddać normalnym zajęciom w szkole, rozporządzeniem Ministra W. R. i O. P. z dnia 30. V. 1932 r. mogą mieć odroczone obowiązki szkolne o rok, co do pewnego stopnia obniży drugoroczność w pierwszej klasie.*)

*) Statut szkoły powsz., dopiero ogłoszony, nie przewiduje drugoroczności w klasie I (dopisek Redakcji).

W okresie przygotowawczym należy: 1) rozbudzić w dzieciach wiarę we własne siły; 2) nauczyć — patrzeć, słuchać i mówić, 3) wprowadzić w życie szkolne, w środowisko społeczne; 4) zorientować się, z jakim materiałem dziecięcym będziemy pracować i od tego uzależnić rozplanowanie materiału. Najlepiej cel ten możemy osiągnąć drogą organizowania zajęć właściwych o charakterze zabawowym.

W okresie przygotowawczym: 1) Język polski. Materiał: do ćwiczeń w mówieniu są tematy — „szkoła i dom“. Mówimy więc z dziećmi o szkole, urządzamy wędrowkę po szkole — następnie o klasie, dzieciach w klasie, ich wzajemnym stosunku, sposobie zachowania się i t. p. Pogadanki i rozmowy nauczyciela z dziećmi mogą być przeplatane opowiadaniem, a czasem i czytaniem przez nauczyciela Dzieci mówią wierszyki na temat. Opowiadają własne przygody i przeżycia — oglądają i omawiają obrazki i t. p. Ćwiczeniami przygotowawczymi do nauki pisania są rysunki i lepienie.

2) A r y t m e t y k a. W okresie przygotowawczym należy przedewszystkiem sprawdzić i ugruntować wiadomości, z którymi dzieci przychodzą do szkoły i zwrócić uwagę na wyodrębnienie cech ilościowych i odwzorowywanie. Ćwiczenia te należy przeprowadzać na wielkościach ciągłych i zbiorach.

3. Z a j ę c i a p r a k t y c z n e. Z zajęć praktycznych należy w pierwszym rzędzie uwzględnić zajęcia z zakresu kultury życia codziennego

4. R y s u n k i. Pierwszych kilka lekcyj można poświęcić na tematy dowolne — dać dzieciom możliwość w ten sposób swobodnie wypowiedzieć się. Naogół w tym okresie panuje rysunek z wyobraźni — ilustracje.

5. Ć w i c z e n i a c i e l e s n e : ś p i e w. Przeprowadzenie kilku zabaw znanych dzieciom i wuczenie kilku piosenek, związanych z życiem dziecka w szkole i domu.

Planowanie okresu przygotowawczego musi być oparte na zasobie doświadczeń, z jakimi dzieci do szkoły przychodzą, a stąd, choć tematy będą jednakowe, rozwinięcie musi być indywidualne dla każdej szkoły. Pierwszym tematem zajęć jest „szkoła“, na przerobienie którego autor przeznaczają dwa tygodnie czasu. Na pierwsze 9 dni podaje dość szczegółowy

plan zajęć, a reszta czasu poświęca na zebranie materiału w ten sposób, że te same zagadnienia omawiane są inaczej, żeby dzieci nie nudzić, a jednocześnie sprawdzić, w jakim stopniu umieją wykonywać te czynności, których się uczyły. Następne tematy przerabia w ten sam sposób.

Plan pracy dalszej polega na właściwym rozłożeniu tematów, które są podstawą do ćwiczeń w mówieniu, czytaniu, pisaniu, rysunkach i t. d. i dlatego rozgrupowanie ich musi być uzależnione od elementarza, pór roku, kalendarza i typowych zjawisk i wydarzeń z życia społecznego w środowisku. Ustalenie tematów, w zależności od środowisk, to dopiero początek pracy. Do każdego tematu należy zgromadzić odpowiedni materiał, przewidzieć wycieczki i rozszerzyć się w pomocach szkolnych. Autor doradza cały szereg roczników „Płomyczka”, gdzie nauczyciel znajdzie bardzo dużo materiału w postaci wierszy, opowiadań, bajek i t. d. Rozkład ogólny, obejmujący tylko tematy, robimy na cały rok i zapisujemy do dziennika. Szczegółowy rozkład materiału najlepiej jest robić w zakresie każdego tematu na kartkach lub w zeszycie, przewidując: 1) „Materiał do ćwiczeń w mówieniu (wycieczki, rozbudowa tematów); 2) sprawy wychowawcze; 3) materiał do czytania i pisania; 4) wiersze; 5) czytanie i opowiadanie przez nauczyciela; 6) materiał z zakresu arytmetyki; 7) zajęć praktycznych; 8) rysunków; 9) śpiewu; 10) ćwiczeń cielesnych. Dla przykładu autor podaje rozwinięcie tematu „sad“

Organizacja pracy w kl. I musi być dostosowana do psychicznych właściwości dzieci tego wieku. Praca dzieci powinna tworzyć pewną całość nie tylko w obrębie dnia szkolnego, ale i w obrębie tematu. Ośrodkiem, koło którego grupują się zajęcia w szkole, jest język polski. Na dzień szkolny przypada 3 godz. lekcyjne. Formalnie są one podzielone pomiędzy poszczególne przedmioty nauczania, — rozgraniczenie to jednak nie może być rygorystyczne i sztywne, a korelacja musi znaleźć zastosowanie.

Dla klasy I nie istnieje stały rozkład tygodniowy, określający ściśle lekcje w każdym tygodniu — przestrzegać tylko należy, żeby ogólna liczba godzin, przeznaczonych na każdy przedmiot w tygodniu, była równa liczbie godzin, wskazanej w programie tego przedmiotu.

Realizację programu kl. I ułatwiają wskazówki metodyczne w zakresie poszczególnych przedmiotów:

Język polski. Program języka polskiego w kl. I obejmuje: 1) mówienie, 2) czytanie i pisanie, 3) ćwiczenia, związane z mówieniem i pisanem, 4) tematy. Zasadniczym tematem w kl. I jest najbliższe otoczenie dziecka „dom i szkoła”. Temat ten ujęty jest w 4 grupy: 1) zdarzenia z życia dziecka w domu, poza domem i szkole; 2) uroczystości, w związku z tem pewne uświadomienie państwowo-obywatelskie; 3) przejawy życia w otoczeniu (dom, szkoła, sad, ogród, pole), czyli grupa tematów przyrodniczo-geograficznych i 4) świat bajek i baśni. Ćwiczenia w mówieniu obejmują trzy grupy: 1) rozmowy i pogadanki nauczyciela z dziećmi; 2) oglądanie obrazków, i omawianie ich treści, 3) swobodne i samorzutne wypowiedanie się dzieci. Dla przykładu autor podaje tok lekcji przy metodzie wyrazowej i zdaniowej. Za podstawę do omawiania bierze elementarz: B. Kubskiego, M. Kotarbińskiego, St. Dobranieckiego i E. Zarembiny.

Arytmetyka. Program arytmetyki w kl. I dzieli się na 3 części: 1) ćwiczenia przygotowawcze (omówione przy okresie przygotowawczym); 2) pierwsza dziesiątka; 3) numeracja, dodawanie, odejmowanie i początki mnożenia. W programie kl. I zwraca uwagę przesunięcie monograficznego opracowania liczb na drugi plan i przedstawienie liczb przy pomocy figur liczbowych nie jest konieczne. Pierwszym znakiem, który dzieci mają poznać, jest znak równania. W nauczaniu rachunków musimy przewidywać czas na zmechanizowanie i wyćwiczenie nabytych wiadomości. Zakres materiału nauczania może być rozszerzony i poza 20, skoro dzieci same wysuną potrzebę tego.

Rysunki. Na plan pierwszy w kl. I wysuwa się rysunek z wyobraźni —ilustracje przede wszystkim z życia dzieci, ich otoczenia, czytanek i bajek. Oprócz tego wyępuje rysunek z pamięci, który choć jest podstawą całej nauki rysunków, w kl. I jest stosowany mniej. Rysunki jest lepiej prowadzić na luźnych kartkach, formatu zeszytu szkolnego. Papier pakowy, szary albo biały. Używanie kiedek bez drzewa jest bardzo pożądane.

Zajęcia praktyczne. Materiał nauczania obejmuje w kl. I dwa działy. A. Zajęcia z zakresu kultury życia codziennego. B. Wstępne zajęcia rękodzielnicze.

Dział pierwszy ma wybitnie wychowawcze znaczenie i musi być ściśle związany z całokształtem pracy w szkole.

Wstępne zajęcia rękodzielnicze nie dążą do wyrobienia techniki, a kształcą siłę duchową dziecka.

Ćwiczenia cielesne w kl. I obejmują: a) zabawy, b) zabawy jako przygotowanie do sportów, c) ćwiczenia gimnastyczne w formie zabawowej. W myśl programów rozpoczynamy dzień szkolny 10-minutowymi ćwiczeniami cielesnymi. Składają się na nie ćwiczenia porządkowe i kształtujące.

Śpiew. Zadaniem nauki śpiewu jest rozśpiewanie dzieci. W doborze pieśni nauczyciel uwzględni pieśni, przewidziane programem.

Z zakresu każdego przedmiotu w wynikach uwzględniono minimum przerobionego materiału, który musi być rzetelnie opanowany.

Zagadnienie nauki w łączonych klasach autor rozstrzyga w ten sposób, że łączne powinny być klasy, w których nie ma wielkich różnic tak w programie, jak i w metodach nauczania. Lekcje wspólne mogą być organizowane z zakresu wszystkich przedmiotów nauczania.

W klasach łączonych są t. zw. zajęcia ciche, które umiejętnie zorganizowane mogą w dzieciach wyrobić umiejętność samodzielnej pracy, co jest niezmiernie ważne dla dalszej pracy samokształceniowej. Autor podaje cały szereg zajęć na „ciche zajęcia“ w klasie I-iej. Przy przygotowaniu materiału do zajęć cichych radzi przygotować dwa tematy: łatwiejszy i trudniejszy do wyboru i jeszcze pewien zapas materiału dla dzieci zdolniejszych.

H. S.

Tydzień pracy w klasie I szkoły powszechnej w Czernawczycach.

ZAGADNIENIE: Zima — życie ptaków i zwierząt.

Poniedziałek (3 godz.)

Temat: Zima na polach i łąkach.

1) Wycieczka za wioskę na pola i łąki, zasypane śniegiem. Ślady ptaków i zwierząt; zwrócenie uwagi na trzymanie się ptaków w pobliżu chat.

2) Po powrocie rysowanie tego, co dzieci widziały w czasie wycieczki.

3) Wierszyk o zimie „Zła zima“.

4) Śpiewanie wierszyka.

Wtorek (3 godz.)

Temat: Zabawy w zimie.

1) Liczenie w zakresie 10 (10 dzieci do jednych sanek, mamy 4 sanki, a 40 dzieci).

2) Zabawa na śniegu—saneczkowanie się.

3) Wyraz „sanki“: litera „s“; pisanie w zeszyście.

4) Wiersz: „Sanna“; śpiewanie wierszyka

5) Lepienie z plasteliny saneczek.

Środa (3 godz.)

Temat: Ochrona ptaków w zimie.

1) Wycieczka do sadu szkolnego, oglądanie domków dla ptaków i żerówek.

2) Pogadanka o dożywianiu ptaków w zimie przez dzieci. (Wynik: utworzenie kółka dożywiania ptaków).

3) Rysowanie domku dla ptaków.

4) Pisanie: to domek (np. ptaszka), a to domek Olka—my mamy sanki.

5) Wierszyk: „Ptaszki w zimie“.

Cz w a r t e k (2 godz.).

T e m a t: Życie ptaków w zimie.

1) Ustne sprawozdanie z ostatniej wycieczki. Pogadanka na temat: „Jak żyją ptaszki w zimie“. Bajeczka: „O Marysi — sierotce i jaskółce“.

2) Piosenka: „Ptaszki w zimie“

3) Zabawa: „Ptaszki w gnieździe“. W czasie zabawy przerobienie działań $9 + 1$, $8 + 2$, $7 + 3$, zapisywanie do zeszytów.

Pi ą t e k (3 godz.).

T e m a t: Przystosowanie się zwierząt domowych do zimy.

1) Wycieczka, do obory najbliższego sąsiada, oglądanie konia, krowy, owiec; zwrócenie uwagi na gęstą sierść zwierząt.

2) Rysowanie konia, jedzącego ze żłobu.

3) Wyraz „je“; litera „j“; zapisywanie.

4) Zagadka: „W stajni stoi, nóżką grzebie...“

5) Na rysunkach dzieci przerobienie działań $6 + 4$, $5 + 5$; zapisanie w zeszytach.

S o b o t a (2 godz.).

T e m a t: Powtórzenie materiału z tygodnia.

1) Układanka sylabowa w zakresie poznanych wyrazów. Odczytywanie i zapisywanie w zeszytach.

2) Powtórzenie poznanych wierszyków i piosenek.

3) Ilustracja do jednego z dowolnie obranych wierszy.

Wł. I.

Z wydawnictw.

Hans E. Münster — Jugend und Zeitung.

Zagadnieniu czytelnictwa przez młodzież gazet, niedocenialemu i nieregulowanemu, choć aktualnemu, poświęcił Hans E. Münster swoją pracę *Jugend und Zeitung* (wyd. C. Duncker, Berlin, 1932).

Książka jest naukowym opracowaniem kilku tysięcy odpowiedzi uczniów i uczniów szkół niemieckich (wiek: 12—20 lat). Co młodzież w gazetach interesuje? Przedewszystkiem sport (chłopców i dziewczyny); w okresie około 17 lat *polityka* (więcej uczniów szkół ogólnokształcących, mniej zawodowych); następnie *beletrystyka*, zwłaszcza *powieści* (dziewczyny); około 12—15 lat *wypadki i zbrodnie* (wypadki więcej dziewczyny, zbrodnie chłopców); następnie idą: *dotatki dla młodzieży* (młodszy), *sprawozdania z podróży* (średniacy), *technika i sprawy gospodarcze* (starsi); najmniej zajmują zagadnienia obywatelskie, sprawy miejscowe, ogłoszenia i dodatki dla kobiet.

Jakie wnioski wysnuwa autor? Młodzież trzeba nauczyć czytania gazet. Nie chodzi o to, aby zaznajamiać z tem, co jest w gazecie; raczej o przygotowanie do rozumnego i krytycznego czytania gazet w przyszłości, są one bowiem i pozostaną najważniejszymi środkami oświaty. Jeśli odpowiednio do czytania nastawić, to młodzież będzie zdolna do rzeczowego wartościowania przejawów życia publicznego.

Prof. Hessen — Pedagogika i szkolnictwo w Rosji Sowieckiej. (Biblj. Przekładów Dzieł Pedag., tom 24). Książnica „Atlas, Lwów—Warszawa, 1934.

Prace i osoba prof. Hessena nie są obce na polskim gruncie, znane są w naszym świecie pedagogicznym jego artykuły, ogłaszane w czasopiśmie naukowych polskich oraz przekład polski znakomitego dzieła „Podstawy pedagogiki”. Przekład najnowszej książki, świeżo ogłoszonej w języku niemieckim, zjawia się w chwili, gdy olbrzymi eksperyment wychowawczy, dokonany w Bolszewji, podzielił cały świat pedagogiczny na dwa przeciwne obozy: gorących zwolenników i nieprzejednanych przeciwników. Książka prof. Hessena, przedstawiająca w obiektywnym świetle historyczny przebieg rewolucji szkolnej, a ściślej mówiąc trzech rewolucji, jakie przeżyła szkoła

ła sowiecka, przyczynić się powinna do sprostowania wielu mylnych, powziętych z dodatkiem lub ujemnem uprzedzeniem, poglądów na metody i wyniki tego szkolnictwa. Ze względu na oświetloną tu zależność przeprowadzanych reform od ogólnych zmian w polityce społecznej i gospodarczej państwa sowieckiego, książka wymieniona zainteresować może nie tylko pedagogów, lecz i polityków oraz socjologów.

L. Jaxa Bykowski. *Współdziałanie domu i szkoły w wykształceniu przyrodniczem młodzieży.* (Współpraca Domu i Szkoły. Zeszyt XII). Książnica — Atlas S.A. Lwów — Warszawa. 1933.

Autor przedstawia zmiany, jakie zaszły w znaczeniu nauk przyrodniczych we współczesnem wykształceniu i wychowaniu w porównaniu do czasów dawniejszych.

W związku z tem musi ulec zmianie także praca domowa, i jej organizacja, w tym kierunku autor daje szereg wskazań ogólnych i szczegółowych przykładów.

Zeszyt III tomu II-go zarysu encyklopedycznego „Świat i Życie“

(nakł Książnicy z Atlas, Lwów — Warszawa, marzec 1934).

Ukażał się już zeszyt III tomu II zarysu encyklopedycznego „Świat i Życie“ pod redakcją prof. Zygmunta Łempickiego i zawiera artykuły następujące: *Europa* (prof. dr. St. Pawłowski), *Europy kultura* (prof. dr. Zygmunt Łempicki), *Ewolucja* (prof. dr. Jan Dembowski), *Fakir* (prof. dr. Tadeusz Kowalski), *Fala* (prof. dr. Ludwik Wertenstein), *Faszyzm* (Sławosz Rybicki), *Feminizm* (Jadwiga Krawczyńska), *Feodalizm* (doc. dr. Tadeusz Manteuffel), *Film* (Jerzy Toeplitz), *Filologia* (prof. dr. Zygmunt Łempicki), *Filozofja* (prof. dr. Władysław Tatarkiewicz), *Fizjologia* (doc. dr. Piotr Słonimski), *Fizyka* (prof. dr. Czesław Białobrzeski) i *Florencja* — miasto sztuki (dr. Juliusz Starzyński).

Liczne i starannie dobrane ilustracje zdobią, jak zawsze, i ten piękny zeszyt.

Z czasopism.

„Wychowanie Fizyczne“, miesięcznik, zeszyt 1 i 2-gi ze stycznia i lutego 1934 r.

Doc. Dr. Benedykt Dylewski: „Wady mowy i głosu w szkołach wileńskich i walka z temi cierpieniami na terenie Wilna“. Autor przedstawia dane statystyczne, ilustrujące ogromny odsetek dzieci z wadami mowy (41,6%) i głosu (21,6%) na terenie szkół powszechnych m. Wilna, omawia najczęściej powtarzające się wady, jak: lękanie, reranie, szeplenie, opisuje wysiłki sfer szkolnych i lekarskich, mające na celu usuwanie powyższych wad, nawołuje do tworzenia różnorodnych oddziałów 1-szych, gdzie procent dzieci z wadami mowy lub głosu wynosi + 50 i wskazuje na konieczność odpowiedniego przygotowania nauczycielstwa i lekarzy szkolnych do walki ze wspomnianymi wadami. (W Wilnie dało to dobre wyniki).

W artykule: „Odżywianie a sport“ Dr. Stanisław Windyga omawia obszernie wpływ racjonalnego odżywiania się na kondycję fizyczną, przyczem szczególną uwagę zwraca na pokarmy surowe, zawierające witaminy i składniki mineralne. Artykuł uzupełnia ciekawa tabela, ilustrująca w cyfrach wartość odżywczą całego szeregu potraw.

Artykuł Dr. Czesława Karwowskiego p. t. „W sprawie szkół na świeżem powietrzu“ porusza wciąż aktualną sprawę dostarczenia dzieciom szkolnej odpowiednich warunków zdrowotnych (powietrze, słońce, ćwiczenia cielesne i dobre odżywianie), co przede wszystkim możliwe jest w szkołach na otwartem powietrzu. Nie muszą się one koniecznie mieścić na wsi, mogą być i w miastach, byleby miejsce pod szkołę było izolowane od kurzu ulicznego i dymu (przedmieścia, ogrody i. t. p.).

Mgr. Tadeusz Bernakiewicz rozpatruje w artykule: „O gimnastyce podstawowej albo prymitywnej“ zarzuty, stawiane metodzie Nielsa Bukha przez najtęższych teoretyków i praktyków gimnastyki (Lindhard, Knudsen, Piasecki i in.), konstatując, że wiele z nich jest już dzisiaj nieaktualnych ze względu na ewolucję poglądów twórcy metody. Na podstawie własnych obserwacji i doznań (uczestniczył w kursie, prowadzonym przez Bukha) uznaje walory gimnastyki „prymitywnej“

tywnej", jak atrakcyjność i ruchowość, godzi się jednak co do braku w niej wartości wychowawczych, o które dziś tak szkole chodzi.

J a n S k ł a d: „Uwagi o nauczaniu narciarstwa“. Autor szczegółowo analizuje trzy znane obecnie rodzaje narciarskiej techniki: rozmachewą, oporową i kristjanjową. Sam opowiada się za ostatnią, jako najwięcej nadającą się przy szybkich zjazdach. Nie należy jednak zapoznawać pozostałych. Artykuł zawiera sporo wskazówek do prowadzenia szkolnych kursów narciarskich. Niektóre z nich budzą jednak zastrzeżenia (Np.: „Nauczanie powinno odbywać się z a w s z e na stokach możliwie stromych a nie płaskich“).

Z y g m u n t M a c h i n k o w „Programie ćwiczeń cielesnych i sportowych w zimie“ omawia rozplanowanie zajęć z zakresu wf. w zimie pod hasłem realizacji nowego programu. Ujęcie szczegółowe, acz trochę chaotyczne. Specjalnie obszernie zostały potraktowane sporty zimowe.

Zeszyt uzupełniają streszczenia licznych, swoich i obcych artykułów z dziedziny wf. i higieny szkolnej oraz komunikaty.
W. B.

Książki nadesłane,

G e n. M. Z a r u s k i: Na sprzydlach jachtów. (Dookoła Ziemi. T. X). Książnica — Atlas, Lwów — Warszawa 1933.

Książki nowonabyte do Centr. Biblioteki Pedagogicznej w Brześciu n/B.

- Aldanow M. A.* Dziewiąty Thermidora. Powieść historyczna. Warszawa. 1933. 6914.
- Balicki S.* Chłopcy. Szkice z życia szkoły. Łwów, 1933. 6954.
- Beebe, W. Sc. Dr.* W głębinach oceanu. Życie wód południowych. Warszawa. 6882.
- Belmont, L.* Zaślubiny śmierci. Warszawa 6906.
- “ Tom. I. Mary Vetsera. 6906.
- “ Tom II. Tragedja Habsburgów. 6907.
- Bragg, W. sir.* Tajemnice atomu. (O istocie materji). Warszawa. 6881.
- Chmielowski P.* Historia Literat. Polski T. I. Warszawa. 1899. 6948
- “ Historia Literat. Polski T. II. Warszawa 1899. 6949.
- “ Historia Literat. Polski T. III. Warszawa. 1899. 6950.
- “ Historia Literat. Polski T. IV. Warszawa. 1899. 6951.
- “ Historia Literat. Polski T. V. Warszawa. 1899. 6952.
- “ Historia Literat. Polski T. VI. Warszawa. 1899. 6953.
- Czystowski J.* Jak realizować nowy program przy- 6974
i Kowalewski, M. rody martwej. Warszawa, 1933.
- Dancewiczowa, J.* Jak realizować nowy program 6958.
języka polskiego. Cz. I. Warszawa, 1933.
- Danilewiczowa, M.* Tamon Zaborowski. Życie 6934.
i twórczość (1799—1828). Warszawa, 1933.
- Dobraniecki, S.* Organizacja pracy w klasie II 6959.
na podstawie nowych programów. Warszawa. 1933.
- Drzewiecki, S.* Wychowanie obywatelsko-pań- 6973.
stwowe w nowych programach. Warszawa. 1933.
- Dukówna E.* Jak realizować nowy program 6963.
i Strzelecka, J. matematyki. Cz. I. Warszawa. 1933.

<i>Geceke A. und Norden E.</i>	Einleitung im die Al- tertumswissenschaft.	
	T. I.	6917.
"	Einleitung im die Al- tertumswissenschaft.	
	T. II. zen. 1.	6918.
"	Einleitung im die Al- tertumswissenschaft.	
	T. II. zen. 2.	6919.
<i>Fernandez, R.</i> Rekord. szawa, 1933.	Powieść. T. I. War-	6975,
<i>Galsworthy J.</i>	Patrycjusz, powieść Warszawa. 1927.	6893.
"	Saga rodu Forsytów. Tom I. — Posiadacz. Warszawa. 1930	6885.
"	Saga rodu Forsytów. Tom II. Babie lato o- statniego Forsyta. War- szawa. 1933	6886.
"	Tom II. Przebudzenie do wynajęcia	6887.
"	Na giełdzie Forsytów Warszawa. 1932.	6888.
"	Biała mała. Warsza- wa. 1931.	6889.
"	Srebrna łyżka. Warsza- wa. 1931.	6890.
"	Łabędzi śpiew. War- szawa. 1931.	6891.
<i>Gentile, G.</i> Źródła Warszawa, 1933.	i doktryna faszyzmu.	6937.
<i>Godlewski F.</i> — Pani 1934.	Orzeszkowa, Warszawa,	6927.
<i>Goetel F.</i> — Samuel Zborowski. Sztuka hi- storyczna w 4 odsłonach. Warszawa, 1929.		6878.
<i>Hamsun, K.</i> Róża. Powieść. Warszawa.		6893.
<i>Hasek, J.</i>	Przygody dobrego wo- jaka Szwejka podczas wojny światowej. 1929.	6943.
	Tom I. Szwejk na ty- łach. 1929.	6943.
	Tom II. Szwejk na froncie. Warszawa. 1929	6944.

"	Tom III. Przesławne lanie. Warszawa. 1929.	6945.
"	Tom. IV. Po bajecznem lanu. Warszawa. 1929	6946.
<i>Hołówko T.</i>	Przez dwa fronty. Warszawa 1931.	6930.
<i>Hoszowska, W. Dr.</i>	Jak realizować nowy program historii. Cz. I. Warszawa, 1933.	6957.
<i>Infeld L. Dr.</i>	Nowe drogi nauki. Warszawa, 1933.	6966.
<i>Jeanes, J. sir.</i>	<i>Niebo.</i> Astronomja dla laików. Warszawa, 1933.	6968.
<i>Jeane J. Sir</i>	— Nowy świat fizyki. Warszawa.	6883.
Jednodniówka.	Wyd. przez Brat. Pomoc Słuch. Państw. Kursów Naucz. w Brześciu n.B. Brześć n.B. 1930.	6915. 6916.
<i>Kaden J. Proch.</i>	Powieść Warszawa. 1921.	6905.
"	Kritik der reinen Vernunft. Leipzig. 1787.	6913.
"	Kritik der praktischen Vernunft, Leipzig, 1788	6912.
"	Prolegomena zu einer jeden künftigen Meta- phisik die als Wissen- schaft aufstreten können Leipzig	6911.
<i>Kobylińska, E.</i>	<i>Świat w szkole.</i> Pamiętnik na- uczycielki. Wilno. 1933.	6955.
<i>Komar, S. Dr., Rybasz, E.</i>	Górny Śląsk. <i>i Szczepański, A. Dr.</i>	6931.
<i>Kossak-Szczucka, Z.</i>	Pożoga. Powieść. Kra- ków. 1927.	6910.
<i>Kotarbiński J.</i>	— Pogrobowiec romantyzmu. War- szawa, 1909.	6926.
<i>Kotarbiński, M.</i>	Organizacja pracy w klasie I. na podstawie nowych programów. War- szawa, 1933.	6972.
Ku czci poległych lotników.	Księga pamiątko- wa. Warszawa. 1933.	6962.
<i>Kubski, B.</i>	Twórczość nauczyciela a nowe pro- gramy. Warszawa. 1933.	6960.
<i>Lagerlöf, S.</i>	Charlotta Loewenskold. Powieść. Poznań. 1927.	6895.
<i>Langrod, S. J. Dr.</i>	O autokefalji prawosławnej w Polsce Warszawa. 1931.	6964.

- Laskowski, O.* Jan III Sobieski. Lwów. 1933. 6928.
- Lassar Cohn.* Chemja w życiu codziennem. 6880.
Warszawa.
- Librachowa M.* Psychologja pedagogiczna w 6938.
ćwiczeniach. Warszawa, 1933.
- Lippert, W. Dr.* Methodik des Geschichtzen- 6925
terricht. Erfurt. 1933.
- Loon, H.* Człowiek ustokrotniony. Warsza- 6965.
wa. 1933.
- Lothar, E.* Mała przyjaciółka. Warszawa, 1933. 6884.
- „Lud”. Serja II. T. XI. Kwartalnik. R. 1932, 6970,
Lwów. 1932.
- Machowski, St.* Wychowanie gospodarcze w 6961.
nowych programach. Warszawa. 1933.
- Majewski, K. W* Kultura Aigajska Lwów. 1933. 6923.
- Mayzner, T.* Jak realizować nowy program 6956.
śpiewu. Cz. I. Warszawa. 1933.
- Michałowska, J.* Zagadnienia wychowawcze w 6939.
nowych programach. Warszawa. 1933.
- Nałkowska Z.* Niedobra miłość. Powieść. War- 6947.
szawa. 1928.
- Orkan, W.* Kostka Napierski. Powieść z XVII 6892.
wieku. Warszawa. 1920.
- Orkan, W.* Wesele Prometeusza. Zbiór nowel. 6900.
Warszawa. 1920.
- Peters, U. Dr. Prof.* 1. Geschichtlicher Arbeit- 6921.
i F. Dr. Schnass sunterricht.
2. Erkündlicher Arbeitsunterricht.
- Peters, U. Dr. Prof.* 1. Methodik des Geschichts-
i Westenburg, H. Dr. unterricht an höheren
Lehranstalten.
2. Dichtung im Geschichtsun-
terricht. Frankfurt a.M. 1928.
- Perzyński, W* Nie było nas był las. Powieść. 6902.
Warszawa. 1926.
- „Pion”. Tygodnik za 1933 r. Warszawa. 6969
- Planck, M. i Schrö-* Zagadnienia współczesnej na- 6967.
dinger, E. uki. Warszawa. 1933.
- Platon. Fedon.* Djałog o nieśmiertelności duszy. 6896.
Warszawa. 1907.
- Prus, B.* Placówka. Warszawa. 1925. 6901.
- Remarque E. M.* Droga powrotna, Powieść. 6940.
Warszawa. 1933.

- Schopenhauer, A.* O wolności ludzkiej woli. 6807.
Warszawa. 1908.
- Sidney F.* Obrona poezji. Lwów. 1933. 6924.
- Sieroszewski, W.* Łącuchy. Powieść. War- 6903.
szawa. 1926
- Strug, A.* Pokolenie Marka Świdy. Powieść. 6894.
Warszawa. 1925.
- Świecki, T. i Wybult, F.* Mazowsze Płockie w 6956.
czasach wojny światowej i powstania pol-
skiego. Toruń. 1932.
- Sygietyński, A.* Pisma krytyczne wybrane. 6877.
Cz. 1 i 2. Warszawa. 1932.
- Szczepkowski, B.* Niedźwiedz. Powieść. War- 6899.
szawa. 1928.
- Szczepkowska, M.* Dom na prowincji. Powieść. 6976.
Warszawa. 1933.
- Szeffs, B. ks* Nowe tory. (Dzieło, poświęcone 6932.
błędowi językowemu i uchybieniom styli-
stycznym. Tuchola, 1932.
- Szpotkański, St.* Bez słońca. Powieść historycz- 6908.
na. T. I i II. T. III. 6909.
- Szpotkański, S.* Synowie klęski. Powieść histo- 6904.
ryczna. Warszawa. 1928.
- Tyzska, T.* Zagadki w nauce szkolnej. Często- 6935.
chowa. 1934.
- Wasilewski, L.* Skład narodowościowy państw 6929.
europejskich. Warszawa. 1933.
- Weryho-Radziwiłłowiczowa, M.* Metoda wy- 6879.
chowania przedszkolnego. Lwów--War-
szawa. 1931.
- Weyrich, E.* Anschaulicher Geschichtsunter- 6922.
richt. Wien. 1925.
- Wiącek, St. i Ciepewski, J.* Czytanie w szkole 6971.
powszechnej. Warszawa. 1933.
- Wojtecki, A.* Piśmiennictwo słowiańskie w 6933.
świecie wykładów paryskich A. Mickie-
wicza. Warszawa. 1933.
- Zevaco, M.* Rodzina Borgiów. Powieść histo- 6941.
ryczna. Przełożył z francuskiego Jan Mściwój.
- Zevaco, M.* Srebrny puchar. Powieść historyczna. 6942.
Przełożył z francuskiego Jan Mściwój.
Warszawa.

Od Administracji.

Przy wpłacaniu jakichkolwiek należności na konto c. kowe Dziennika P.K.O. Nr. 30527 należy bezwzględnie podać na odwrocie blankietu nadawczego tytuł wpłaty (np. prenumeratę 15 egz. za m-c styczeń 1934 r.).

Notatka taka nie podlega opłacie pocztowej, a ułatwi Administracji właściwe zarachowanie wpłaconej sumy.

Prenumeratę należy comiesięcznie uiszczać zgóry.

Reklamacje z powodu nieotrzymania poszczególnych nr-ów Dziennika należy wnosić do właściwych Urzędów Poczтовых, a nie do Administracji Dziennika Urz.

Z OKAZJI ŚWIĄT PRZESYŁAMY WSZYSTKIM
NASZYM SZ. ODBIORCOM ŻYCZENIA

NASZ SKLEP-URANJA S. A.
Oddział w Brześciu.

Adres Redakcji i Administracji: Brześć n.B. —
Kuratorjum Okręgu Szkolnego Brzeskiego.

Materiały do części nieurzędowej nadsyłać należy pod
adresem Kuratorjum O. S. B.

Cena prenumeraty rocznej Dziennika Urzędowego 6 zł.
Cena pojedynczego numeru 60 groszy.

Ogłoszenie na okładce: cała strona 100 zł., pół strony 60 zł.,
 $\frac{1}{4}$ strony 30 złotych.

Ogłoszeń w tekście nie umieszczamy.

Konto P. K. O. Nr. 30527.

Odbito w Drukarni Literackiej w Brześciu n.B.
Zamówienia Kuratora Okręgu Szkolnego Brzeskiego.